

BHS - magisterupps. 1996:21

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
1996:21
ISSN 1401-5358

Att rusta sin borg

Förvärv och bibliotekssamling i
Vadstena kloster 1374-1595.
En studie av resterna

ANNA FREDRIKSSON

HÖGSKOLAN
I BORÅS

Svensk titel Att rusta sin borg. Förvärv och bibliotekssamling i Vadstena kloster 1374-1595. En studie av resterna.

Engelsk titel Book acquisitions and book collection in Vadstena monastery 1374-1595. A study of the remainders.

Författare Anna Fredriksson

Färdigställt 1996

Handledare Monica Hedlund, Tomas Anfält, Kollegium 1

Abstract This paper is a study of Vadstena monastery's book acquisitions and book collection 1374-1595. Studying catalogue descriptions of manuscripts and incunabula in Uppsala University library, the author has aimed to examine the development over a period of time, concentrating on way and place of acquisition, and desired types of texts.

A short description and history of the monastery and its library is given. The study opens with the author stating there must have existed a plan for the book acquisitions and collection. A survey investigation shows, that the usable material is too small and somewhat nonrepresentative of the monastery library to form a basis for a fair analysis. Further investigations give material to form a basis for some careful statements, saying that book production and also acquisitions concentrated on sermons literature, and that this type dominated the library collection throughout the time of development, followed by the philosophical-theological university literature.

Nyckelord Vadstena klosterbibliotek, C-katalogen

© Författaren/Författarna

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats – helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande av författaren/författarna.

INNEHÅLL:

Innehållsförteckning.....	1
Inledning.....	s. 3-4
Syfte	
Material och problemformulering	
Metod	
Uppsatsens disposition	
Del I: Introduktion: Vadstenaböckernas omgivning under medeltiden och idag.....	s. 5-13
Inledning.....	5
Vadstena kloster 1374 - 1595.....	5
Kort historik - klostrets roll - förutsättningar - problem - stöd.....	5
Orden och dess organisation.....	6
Verksamheten.....	7
Inre verksamhet	
Utåtriktad verksamhet	
Vadstena klosterbibliotek.....	8
Fysisk beskrivning av biblioteket.....	8
lokalerna	
organisation av beståndet	
böckerna	
Klostrets böcker utanför biblioteket.....	10
Bibliotekets verksamheter.....	10
Bibliotekets roll i klostrets verksamheter.....	11
predikoverksamheten	
Bibliotekets framväxt.....	11
Bibliotekets gradvisa förstörelse.....	12
Resternas öde efter bibliotekets förstörelse.....	12
Hur behandlades de beslagtagna böckerna?.....	12
Till Uppsala.....	13
Katalogiseringsprojektet.....	13
Projektet Vadstenabrödernas predikan och annan pågående forskning kring vadstenaböckerna.....	13
Del II: Problem och metod.....	s. 14-22
Uppsatsens vetenskapliga sammanhang.....	14
Syfte/ problemformulering.....	14
Material.....	14
Uppsalarestens representativitet i förhållande till rester på annat håll	
Ger resterna en rättvisande bild av biblioteksbeståndets sammansättning?	

Resonemang kring "medvetet förvärv" och förutsättningar för detta i Vadstena kloster.....	15
Katalogposternas information och hur jag använt den.....	18
Information om handskrifter och förvärv jag inte beaktat.....	20
Min datering av förvärv.....	20
Inträdesår	
Dödsår	
Bibliotekets signeringssystem som hjälp vid dateringen av förvärv	
Principer för uppdelande av förvärv i perioder.....	21
Anmärkning om bestämmande av Vadstena som tillverkningsort.....	22
Del III: Undersökning.....	s. 23-32
Inledning.....	23
Undersökning 1.....	23
Slutsatser Undersökning 1.....	25
Undersökning 2.....	25
Slutsatser Undersökning 2.....	31
Kommentarer till slutsatser i Undersökning 2.....	31
Slutsatser: Summering.....	32
Slutkommentar.....	32
Källförteckning.....	33

Bilagor

Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

Inledning

SYFTE

Syftet med denna uppsats är att ge ett litet bidrag till den forskning som pågår inom projektet "Vadstenabrödernas predikan" (se nedan) och samtidigt fullgöra de uppgifter som ingår i kursen Biblioteks- och informationsvetenskap 60/80 poäng.

Vadstena kloster vid Vätterns strand i Östergötland var förverkligandet av en uppenbarelse den heliga Birgitta fick, då Jesus dikterade stadgarna för en ny orden och ett kloster i Vadstena. Klostret var aktivt åren 1374-1595¹ och utövade under denna tid ett mycket stort inflytande på samtiden som ett religiöst, kulturellt och politiskt centrum för Sverige. Klostret bedöms som vår främsta nationella kulturinstitution under medeltiden och hade enligt beräkningar Nordens för den tiden största bibliotek.

Det är ett känt faktum att Vadstena hade en stark roll i senmedeltidens Sverige. Förutom den maktposition klostret hade i Sveriges politik och kyrkliga värld vände sig dess aktiviteter, främst den omfattande predikoverksamheten, också till "vanliga" människor, både från bygden och de många till klostret tillresande. Klostret och de människor som verkade där förmedlade en kultur som kom ovanligt många till del, och som var ny och tankeväckande. Vad det egentligen var man förmedlade från klostrets sida, och hur, är bl.a. föremålet för studier inom ett nystartat projekt kring vadstenapredikningarna².

Stöd, grund och idéer för sina predikningar hämtade de ofta universitetsutbildade bröderna från sina böcker, som de förvarade samlat i ett bibliotek i klostret. Där fanns teologer och filosofer representerade, litteratur som man kommit i kontakt med under studierna i Europa, Birgittalitteratur och predikosamlingar, uppbyggelselitteratur och kanonisk rätt, men även praktiska texter i medicin och grammatik. Vad bibliotekssamlingen betydde för deras verksamhet uttrycker de i frasen "Ett kloster utan bibliotek är som en borg utan vapenarsenal", något som antyder vilken kraft böckernas kunskap tycktes vara.

Men hur hade de nu fått tag på dessa böcker? Var de noga utvalda för att passa klostrets behov och syften eller fick slumpen bestämma vad som skulle spridas till massorna? Klostrets "dagbok", *Diarium Vadstenense*³, talar om resor där klosterbröder gör stora bokinköp för klostrets räkning, och i andra vadstenaböcker hittar man listor med inköpsnoteringar. Men böcker kom till klostret även på andra sätt, t.ex. genom gåvor av olika slag.

Fanns det en medvetenhet när det gällde att bygga upp bibliotekets bestånd som blir synlig i själva beståndets sammansättning? Fanns en gemensam tanke och ett gemensamt intresse att få ett bestånd som motsvarade klostrets tankevärld? Resterna av biblioteket, som finns kvar idag, lämnar sitt eget vittnesmål, och detta har jag valt att studera i min uppsats.

MATERIAL OCH PROBLEMFÖRMULERING

Materialet som är utgångspunkten för min undersökning är de rester av Vadstena klosterbibliotek, ca 430 volymer, som finns i Uppsala Universitetsbibliotek 1995. Handskrifterna är utförligt nybeskrivna i handskriftskatalogen *Mittelalterliche Handschriften der Universitätsbibliothek Uppsala: Katalog über die C-sammlung*⁴, i fortsättningen kallad MHUU. De inkunabler⁵ som ingick i

¹ Någon form av kommunitet fanns redan före 1374.

² Se rubr. Projektet Vadstenabrödernas predikan och annan pågående forskning...

³ *Diarium Vadstenense* / ed. Claes Gejrot. -Stockholm: A & W, 1988. Finns även i svensk översättning: Vadstena klostrets minnesbok: "Diarium Vadstenense"/ [Övers. av A. W. Lundberg]. - Omtr. - Vadstena: Birgittasystrarna, 1984.

⁴ Margarete Andersson-Schmitt, Håkan Hallberg och Monica Hedlund, *Mittelalterliche Handschriften der Universitätsbibliothek Uppsala: Katalog über die C-sammlung*. - Stockholm, 1988-1995. - Bd 1-8.

Vadstenabiblioteket har beskrivits i Isak Collijns *Katalog der Inkunabeln der Kgl. Universitätsbibliothek zu Uppsala*⁵, i fortsättningen kallad Collijn.

Jag har valt att för min undersökning arbeta med endast dessa katalogbeskrivningar, och att inte undersöka böckerna själva. Materialet beskrivs närmare i kapitlet "Problem och metod".

Problemformuleringen lyder: Kan man, om man studerar de fysiska beskrivningarna av vadstenaböcker i Uppsala Universitetsbiblioteks kataloger, se spår av ett medvetet förvärv för biblioteket i Vadstena kloster, och vilken bild får man av förvärvsaktiviteterna?

Denna centrala frågeställning nödvändiggör några definitioner och skapar ett antal underfrågor, vilka tillsammans redovisas i uppsatsens Del II: Problem och metod.

METOD

Jag har i min uppsats gjort en formell och innehållslig analys av materialet, varefter den utvunna informationen kvantifierats.

UPPSATSENS DISPOSITION

För att ge en viss bakgrundsförståelse för hur böckerna i klosterbiblioteket användes och för att med några få ord försöka antyda vad klostret verkligen betydde under sin tid, ger jag i det följande en kort beskrivning av Vadstena kloster och dess aktiviteter samt några årtal som stödpunkter i min kommande undersökning. Som bakgrund till själva undersökningen fungerar beskrivningen av biblioteket och textavsnitten om klostrets förfall och plundring, i det att man får en bild av vad av biblioteket som lämnats oss till idag. I avsnittet om vadstenaböckernas nuvarande förhållanden sätter jag in min uppsats i sitt vetenskapliga sammanhang. Inför min undersökning görs i kapitlet "Problem och metod" en djupare presentation av förhållandena kring bibliotek och förvärv i Vadstena, samt principer och tillvägagångssätt för mitt arbete. Undersökningarna redovisas i uppsatsens Del III, resultaten av dessa presenteras, och tänkbara slutsatser diskuteras. Uppsatsen avslutas med summering och slutkommentar. Det arbetsmaterial jag utarbetat och använt som ett verktyg för undersökningarna presenteras i form av bilagor.

⁵ Inkunabler kallas de böcker, som är tryckta innan år 1500.

⁶ Isak Collijn, *Katalog der Inkunabeln der Kgl. Universitätsbibliothek zu Uppsala*. - Uppsala, 1907

Del I: Introduktion: Vadstenaböckernas omgivning under medeltiden och idag

INLEDNING

Birgittinklostrets i Vadstena rika historia och öden har grundligt behandlats i åtskilliga verk under århundradena.⁷ Om inte annat anges är uppgifterna kring Vadstena klostrets historia i denna bakgrund hämtade från Torvald Höjers *Studier i Vadstena klostrets och Birgittinerordens historia*,⁸ och uppgifterna om biblioteket från Vilhelm Gödels *Sveriges medeltidslitteratur*.⁹

VADSTENA KLOSTER 1374 - 1595

Kort historik- klostrets roll - förutsättningar- problem - stöd

Birgitta fick en gång på Vadstena kungsgård en uppenbarelse, i vilken Kristus gav henne i uppdrag att grunda en ny klosterstiftelse och för den bygga ett kloster i Vadstena. Detta blev en av hennes livsuppgifter, och efter att hon i Rom många år arbetat med att få sin klosterregel godkänd erhöll hon 1370 stadfästelse på en första version. Birgitta dog i Rom 1373. Fem år senare blev klosterregeln i en omarbetad form godkänd av påven.

De egentliga byggnadsarbetena med klostret påbörjades redan året innan stadfästelsen av orden. Birgittas kvarlevor, som av hennes närmaste 1374 fördes från Rom till sin fasta vilostad i Vadstena kloster, mottogs i ett kloster i tillräckligt skick, att blivande klostermedlemmar börjat bosätta sig i byggnaderna i väntan på invigningen av klostret. Från detta år räknar man att klostrets religiösa verksamhet tog sin början.

Invigningen av de två konventen (brödra- och systrakonventen räknades som två i ett) skedde 1384 i närvaro av biskoparna i Uppsala, Strängnäs och Linköping, och klostret börjar kunna räknas som en institution rättsligt sett. Vid invigningen inträdde officiellt 46 systrar och arton bröder i klostret.

Efter att dessa stora mål uppfyllts vidtog arbetet med att få Birgitta helgonförklarad, vilket resulterade i hennes kanonisation 1391 och kanonisationens godkännande på kyrkomötet i Konstans 1415.

Verksamheten i klostret skulle komma att fortgå i över 200 år, då klostret definitivt stängdes år 1595. Under den tiden hade verksamheten spridit sig, så att det vid 1400-talets slut fanns inte mindre än 25 dotterkloster ute i Europa varav fyra i de andra nordiska länderna.

I Sverige mottogs tanken på ett kloster väl. Redan innan byggnationerna av klostret tagit fart hade man fått löfte om ekonomiskt stöd av kung Magnus och hans gemål. Man hoppades på klostret som en nationell kulturinstitution och ett stöd för unionstanken. Som institution hade det redan från början "stora sympatier hos folket och djupa förankringar hos landets förnämligaste släkter"¹⁰. Vadstena kloster har länge uppfattats ha en viss aristokratisk inriktning och vara bebodd främst av ogifta

⁷ De viktigaste verken från tidigare århundraden tas upp i inledningen till Torvald Höjers *Studier i Vadstena klostrets och Birgittinerordens historia*, 1905. Litteratur från senare år tas upp bl.a. i *Birgitta: hendes vaerk og klostre i Norden* ed. Tore Nyberg. -1991, och *Heliga Birgitta - budskapet och förebilden: Föredrag...* /red. A. Härdelin och M. Lindgren, Stockholm: A & W, 1991. Resultat från den pågående forskningen presenteras löpande i serien *Vadstenabrödernas predikan: Meddelanden*. - Uppsala. - 1- . - 1994 - .

⁸ Torvald Höjer, *Studier i Vadstena kloster och Birgittinerordens historia*. - Uppsala, 1905

⁹ Vilhelm Gödel, *Sveriges medeltidslitteratur. Proveniens*. - Stockholm, 1916

¹⁰ a.a.

adelsdamer, något som motsagts av Curt Wallin¹¹, som visat att klosterbefolkningen efterhand uppvisar en allt större bredd vad beträffar medlemmarnas sociala bakgrund.

Det var ändå klostrets starka band till den svenska adeln och kungahuset som gjorde, att Gustav Vasa under reformationen gick särskilt milt fram med just Vadstena och dess dotterkloster i Finland, Nådendal. Vadstenaklostret undantogs till en början från tyngre skatter, och fick tidvis t.o.m. ett underhåll. Men de styrandes tanke var att klostret efterhand skulle avfolkas, i och med att inga nyinviningar av systrar och bröder gjordes. 1544 beordras bröderna ut att arbeta som präster och lärare, och det manliga konventet är 1550 helt upplöst.

Systrakonventet levde vidare ytterligare någon tid på grund av det stöd det hade hos bl.a. kungens egen familj, framför allt Johan III, tills det beslut av Söderköpings riksdag från 1595 fattades om att klostret skulle stängas. De nunnor som då fortfarande fanns kvar i klostret flydde till dotterkloster utomlands och klostret tömdes. Enstaka f.d. nunnor tycks ännu några år efteråt ha vistats i och kring sitt forna hem.

Orden och dess organisation

Birgittas arbete med att få orden stadfäst försvårades och förhalades i första hand av de under denna tid pågående maktstriderna inom kyrkan, samt det beslut som kyrkan på 1200-talet fattat om att inga helt nya klosterordnar fick bildas. Dessutom var det svårt att få den godkänd i den form den hade i Birgittas vision, vilket föranledde en del omarbetningar, som skedde delvis mot Birgittas vilja. Den nya orden och regeln var i fråga om organisation och syften rätt traditionell; det var i fråga om ritualen och andra bestämmelser med symbolisk innebörd och framförallt dubbelklosterförfattningen (ett kloster för både bröder och nunnor) den var kontroversiell.

Ordens stadgar accepterades till slut som en ny gren (klosterstadga) av den redan befintliga Augustinorden, och kallades, främst av medlemmarna själva, för Ordo Sancti Salvatoris eller Frälsarorden.

Redan tiden före vadstenaklostret fanns olika organisationer av dubbelklosterkaraktär, där dubbelklosterformen bestod av ett nunnekloster med en personal av munkar att hjälpa dem i andliga och världsliga ting. Orden var i sådana fall ägnad Guds moder, vilkens ställföreträdare nunnornas ledare abbedissan ansågs vara. Detta gav henne en överordnad ställning i förhållande till munkarna.

I dubbelklostret i Vadstena var förvisso brödernas församling inte heller jämställd med nunnornas, men klostret var olikt de tidigare dubbelorganisationerna i det att man verkar ha ansett sig som två (ett brödra- och ett nunne-) konvent i ett. Brödernas skara är i Vadstena jämförelsevis talrik och bildar en organisatorisk enhet under en föreståndare, *confessor omnium* eller generalkonfessor (ung. överbikt-fader). Brödraavdelningen intog en självständig ställning där generalkonfessorn formellt var underordnad abbedissan, i det att hon ledde klosterverksamheten och dess ekonomi. Samtidigt var han henne andligt överordnad i egenskap av hennes bikt-fader och präst. Han var också den som skötte kontakterna med omvärlden. Dessa något komplicerade maktförhållanden kom att bli källa till en del av klostrets problem. I Vadstena var prästbrödernas uppgifter inom klostret i första hand att arbeta som präster och bikt-fader i klostret och för pilgrimerna. Därtill hade de en del administrativa uppgifter, som att sköta korrespondens, arkiv och bibliotek och arbeta med juridiska spørsmål kring bl.a. Birgittas helgonförklaring.

Småningom utökades den skara människor i klostret som vigts 1384, tills man strax efter Birgittas kanonisation var uppe i det antal, som enligt uppenbarelsen skulle befolka klostret, nämligen 60 nunnor, 13 prästbröder, 4 diakoner, 8 lekmän. Därtill kom en stor hjälppersonal, bl.a i kök och

¹¹ Curt Wallin, *Vadstenanunnornas sociala proveniens* // Birgitta, hendes vaerk og hendes klostre i Norden / ed. Tore Nyberg. -1991

bryggeri (ca 80 personer), samt ett antal personer som stod utanför orden, men ändå hade band till den och gick dess ärenden, s.k. *familiares*.

Stiftsbiskopen som *visitor* skulle med jämna mellanrum göra visitation av klostret.

Både abbedissan och generalkonfessorn skulle väljas till sina poster. De blivande nunnorna hade innan invigningen naturligt samlats kring Birgittas dotter Katarina och de blivande bröderna kring Birgittas bikt-fader Petrus Olavi, men några år därefter kunde de första officiella valen äga rum.

Adelns och folkets välvilja visade sig i gåvor, såväl pengar och värdeföremål som jorddonationer. Under tidens gång doneras jordagods efter jordagods till klostret för att så småningom vara uppe i 900. Trots Birgittas förutseende föreskrifter¹² om ett begränsat mottagande av donationer blev Vadstena ett mycket rikt kloster med tillhörande tidskrävande administration av godsen. Förutom detta bidrog klostrets avlatsprivilegier stort till dess starka ekonomiska ställning. Fram på 1500-talet börjar i och med godsreduktionen välståndet dala, och behovet att spara börjar synas, t.ex. på att nunnornas bokproduktion tappar i kvalitet och omfattning.

Verksamheten

Inre verksamhet

De huvudsakliga aktiviteterna i klostret hade naturligt nog med gudstjänsten att göra. Man iakttog bl.a. tidegården med de sju kanoniska bönetimmarna. Den övriga tiden gick åt till praktiska göromål: Nunnorna var främst sysselsatta med textilarbeten, hushållsarbete och avskrivningar, medan bröderna ägnade sig åt studier och litterära göromål, förvaltning av egendomarna eller underhåll av klosterbyggnaderna, beroende på vad var och en hade fallenhet för. Inom klostret hade man också sjukvård samt bedrev undervisning. De praktiska verksamheterna har lämnat ett stort arv av texter och bokband, textila konstverk, målerier och skulpturer.

Utåtriktad verksamhet

Kloster hade i allmänhet hade en viss plikt att taga emot resande, och sällskap från yttrevärlden hystes därför ofta. För Vadstenas del var detta ofta någon av dess vänner inom adelsfamiljerna. Klostren fungerade i detta som en slags mötesplats. Förutom denna "passiva" utåtriktade verksamhet var en del av verksamheten planerat utåtriktad. Denna slags verksamhet var i de flesta fall förbehållen männen, trots att de omfattades av samma klausur. Brödernas klausuren kunde för denna sak tillfälligt upphävas eftersom verksamheten var inskriven i regeln. En nunna kunde vistas utanför klostret för att vara med vid grundandet av ett dotterkloster. Vadstenabröderna var dessutom tillåtna att resa och företaga sig sådant, som hade med försvarandet av klostrets intressen att göra, samt för att upprätthålla förbindelserna med andra Birgittinkloster. Prästbröderna skötte gudstjänster och övriga prästupdrag inom klostret, men klosterkyrkan var öppen även för allmänheten, och de tretton männen delade på uppgiften att leda de offentliga gudstjänster¹³, som varje söndag hölls i klostrets kyrka, och de mässor som hölls för allmänheten vid kyrkohelger och festdagar. Dessa offentliga predikningar skulle vara på svenska, tydliga, och på en sådan nivå, att de kunde förstås av folket. Birgittinklostret hade redan från början utverkat de stora privilegier för bikt och avlat, som kom att betyda så mycket för Vadstena som vallfartsort, nämligen den s.k. Vincula-avlaten och den s.k. Letare-avlaten. Till dessa kom de överlåtelser av biktprivilegier stiftet kunde göra till klostret. Bl.a.

¹² Bl.a. skulle allt som var utöver klosterfolkets egna behov gå till de fattiga. (Regula Salvatoris "in prima persona" cap. XX) Sancta Birgitta, *Opera minora I: Regula Salvatoris* /ed. by Sten Eklund. - Stockholm: A & W, 1975.

¹³ Reg. Salv. "in prima persona" cap. XV och Rev. Extravagantes XXII. (Sancta Birgitta, *Heliga Birgittas uppenbarelser*. -Bd 4: *Regula salvatoris med tillhörande Revelationes extravagantes*. - Stockholm: Norstedt, 1862.

gavs en avlat för att man åhörde de offentliga predikningarna som hölls i Vadstena klosterkyrka¹⁴. På festdagar och särskilda avlatsdagar strömmade folk från när och fjärran för att få sina syndastraff förkortade. I anslutning härtill hölls ofta marknader, som drog ytterligare människor till Vadstena samhälle.

Bland dem som var närvarande vid avlatsdagarna var säkert präster i bygden runt omkring. Vadstena-brödernas predikan torde ha varit inspirerande, och man lånar och kopierar gärna böcker av brödernas produktion¹⁵.

Vadstena stod som andligt centrum i Norden i en viss dominerande ställning med sina ekonomiska resurser, sina ovanligt starka personresurser och otvivelaktiga vandel och helighet, samt stöd bland hög och låg. Klostret kunde i och med detta inte undgå att inneha en position även inom politiken, där man ibland blev tvingad till svåra och kontroversiella ställningstaganden.

VADSTENA KLOSTERBIBLIOTEK¹⁶

Urkunder och böcker från Vadstena kloster har, till skillnad från andra klostres bokförråd, till stor del klarat sig undan förstörelse. Därför vet man mer om klostret och även om dess bibliotek än om något annat under samma tid. Materialet ger en bild av ett aktivt bibliotek, som ständigt växer, organiseras och används. Verksamheten är till viss del också utåtriktad, i det att man kommunicerar med andra boksamlingar genom "fjärrlån" och avskriftsbeställningar.

Fysisk beskrivning av biblioteket

Lokalerna

Biblioteket var beläget i hörnet mellan kyrkans kor och södra sidoskepp, och dess plats täcks nu delvis av en tillbyggnad med värmekammare och sakristia från 1920-talet.¹⁷ Här i "bokstugan", som den kallas i *Diarium Vadstenense*, förvarades de latinska texterna.¹⁸ Lokalerna var också avsedda för texternas studium, eftersom regler finns om att man måste ha särskilt tillstånd för att ta böcker från biblioteket.¹⁹ Det finns inte mycket sagt om lokalens utseende och storlek;²⁰ däremot har man, genom att ha studerat bibliotekets signeringssystem, fått en god bild av hur beståndet var organiserat, och genom notiser i handskrifterna och kvarlämnade formulär till viss del även av dess lånerutiner²¹.

¹⁴ Roger Andersson, *Postillor och predikan*. - Stockholm: Akad. avh., 1993. - S. 194

¹⁵ Monica Hedlund, *C collection and C catalogue. A long term project...// Serving the scholarly community/ [ed. by Sten Hedberg...]*. - Uppsala: Uppsala Univ., 1995. - S. 242 ff.

¹⁶ Hänvisningar till litteratur om brödernas bibliotek finns bl.a. i Monica Hedlunds artikel *Nya vägar in i medeltiden: Om C-samlingen...// Historisk tidskrift för Finland* 79(1994) nr. 3, s. 602-620, och i projektbeskrivningen av projektet *Vadstenabrödernas predikan*, som är under utgivning.

¹⁷ Bertil Berthelsson placerar i sin avhandling *Studier i Birgittinerordens byggnadsskick* (Lund, 1946, s. 200-202) biblioteket här.

Illustration 1 (ur Ruth Rajamaa, *Systrarnas verksamhet, undervisning och uppfostran i Vadstena kloster*. - Stockholm, Akad. avh., 1992) och

Illustration 2 (ur Berthelsson, B., *Studier i Birgittinerordens byggnadsskick*. - Lund, Akad. avh., 1946)

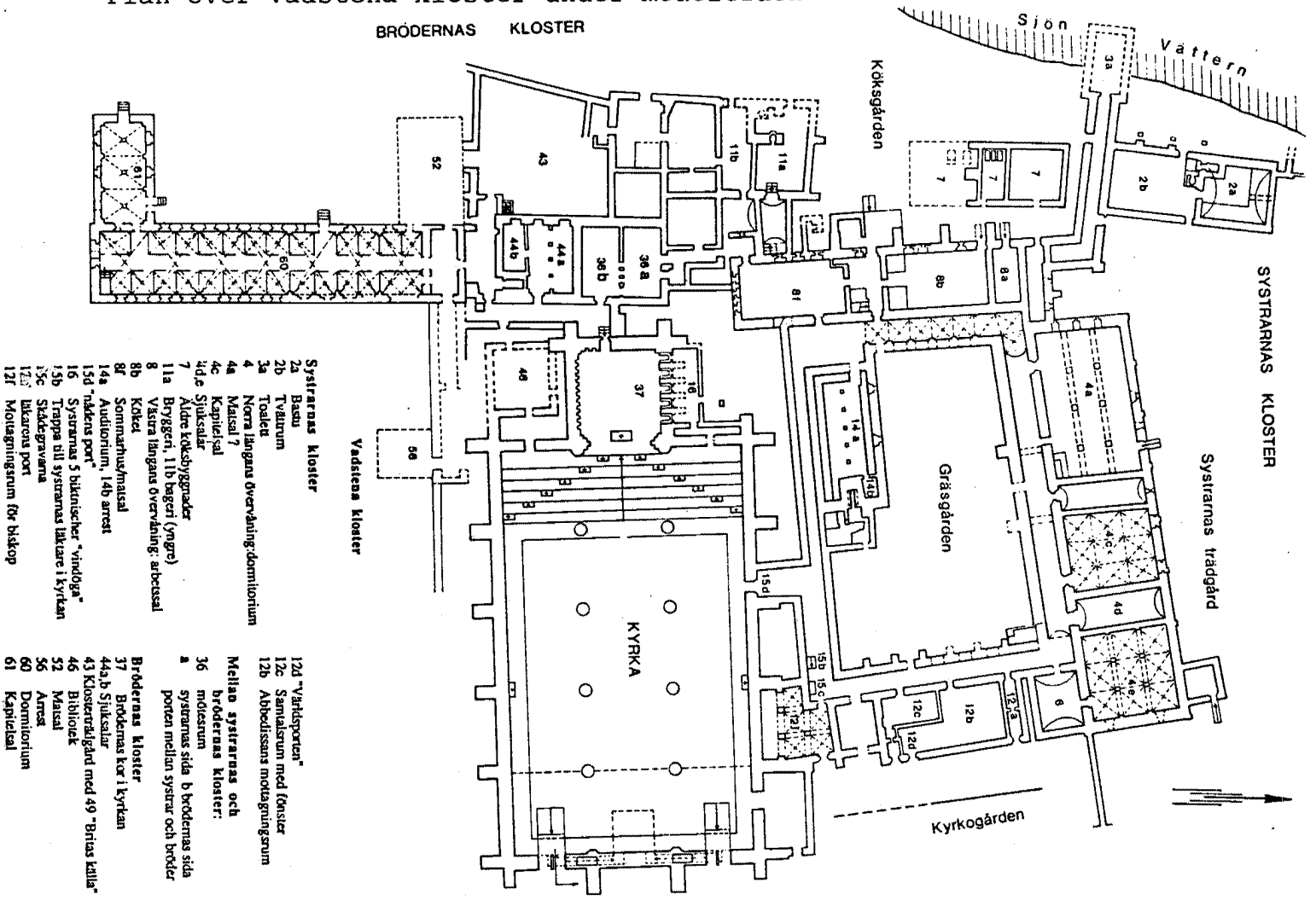
¹⁸ Utom de liturgiska (som användes i gudstjänsten), vilka förvarades där de användes, främst i kyrkans kor.

¹⁹ Carl Silfverstolpe, *En blick i Vadstena klostrets arkiv och bibliotek // Ur några antecknares samlingar*. - Uppsala, 1891.

²⁰ C-G Andrén har i sin bok *De septem sacramentis* (Lund: Gleerup, 1963, s. 64 not 3) utgått från att biblioteket hade en omkrets på 20 meter. Berthelsson (se ovan) talar om en utvidgning av bibliotekets rumsyta "vid okänd tidpunkt under 1400-talet". För en bild av hur bibliotek i allmänhet kunde se ut under medeltiden, se t.ex. John W. Clark, *The Care of Books*. - Cambridge: Univ. Press, 1909.

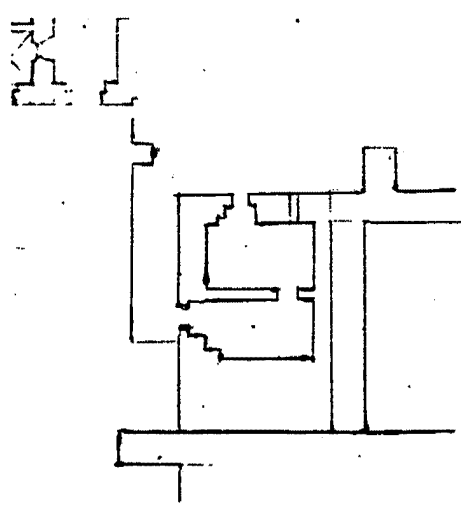
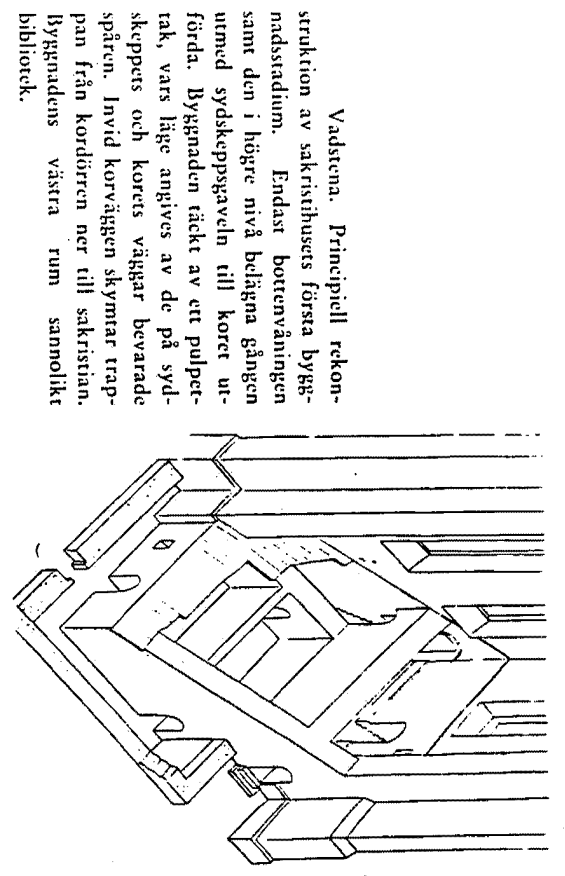
²¹ Monica Hedlund, *C collection and C catalogue*

Ill. 1: Ur Rajamaa, Systrarnas verksamhet...
Plan över Vadstena kloster under medeltiden

Ill. 2: Ur Berthelsson, Studier...

Rekonstruktionsritningar av det utrymme som tros ha hyst brödernas bibliotek.

Vadstena. Sakristhusets bottenvåning enligt 1722 års plan. Skala 1:400.

Organisation av beståndet

I biblioteket var böckerna förmodligen placerade på hyllor²². Om hyllorna stod längs väggen eller på annat sätt vet vi inte. Det är ännu oklart om böckerna på hyllan var placerade i fack, om de låg ner på pärmens framsida eller baksida, om de låg i högar på varandra eller stod upp med snittet utåt²³.

Biblioteket var från början ämnat att vara systematiskt ordnat²⁴, något som man inte kunde hålla fast vid senare under bibliotekets uppbyggnadsperiod. I den systematiska indelningen använde man ämnesbokstäver, som också kom att markera i vilken enhet (el. hylla) boken stod att finna. I hyllorna hade varje bok sitt bestämda hyllplan som angavs med en siffra. Efter en tid utökades signum med ytterligare en siffra som markerade bokens plats på hyllplanet. Ett fullständigt signum hade alltså tre led, ex.: E III 12.

På de vadstenaböcker som finns kvar idag återfinns signa med ett första led upp till bokstaven "Q". Bokstaven "J" är ej med, alltså kan man räkna till sexton hyllor i biblioteket. I dessa rymdes olika många böcker beroende på böckernas storlek. Helt udda storlekar och folio samsas på samma hyllplan. Genom att studera de kvarvarande böckernas signa har man försökt göra beräkningar av hur många volymer biblioteket kan tänkas ha omfattat²⁵. Man har därvid kommit fram till, att biblioteket när det var som störst kan ha innehållit något mer än 1400 volymer. Detta är anmärkningsvärt, eftersom klosterbibliotek oftast inte innehöll mer än ett par hundra volymer, och ett bibliotek i den storleksordningen närmast stod att finna i de stora klostren på kontinenten²⁶. Ingen har ännu kunnat revidera eller motsäga siffran; biblioteket torde dock ha varit det största i Norden för sin tid.

Böckerna

Böckernas utseende varierade med innehåll och användningsområde. De fanns i alla storlekar, olika mycket påkostade ifråga om färg och material, olika noggrant skrivna, i både papper och pergament. Den normala medeltidshandskriften har träpärm klädda i skinn, men här finner vi också vadstenavarianten av en pocketbok, med bladen häftade i ett omslag av grovt pergament. Vid slutet av 1400-talet börjar även tryckta böcker komma in till biblioteket. Dessa inkunabler kunde köpas inbundna eller bindas i klostret.

De böcker som producerades i Vadstena som vi har kvar i dag är till största delen skrivna på papper, medan de bevarade från utlandet till största delen torde ha varit pergamenthandskrifter²⁷.

²² Detta är inte utrett. C-G Andrén (se ovan) utgår i sin beräkning av hyllstorleken från att hyllorna stod längs väggarna. Möjligtvis var placeringen en i början av klosterperioden, en annan när biblioteket växte. Ännu i slutet av 1400-talet händer det att man hänvisar till en bok med formuleringen "iacet in capsa..." (trol. = *ligger i kapsel/låda/fack* (med det eller det numret).

²³ I studierna av detta tittar man på hur böckerna är bundna, var de är mest slitna, var signum och ev. titel står på pärmen. Sten G. Lindberg har framfört teorin (grunddragen kan läsas i hans artikel *Bokband* i supplementet till Kulturhistoriskt lexikon) om att böckerna till en början låg på sin frampärm med signum på baksidan och hornknappar på framsidan (för att minska slitaget på pärmen), men att de sedan, i samband med en renovering av signeringssystemet, kom att läggas på sin bakpärm, varvid också titellappar för framsidan börjar tillverkas.

²⁴ Aarno Malin(iemi), *Studier i Vadstena klostrets bibliotek* // NTBB 13(1927). - S. 136

²⁵ Första uträkningen gjordes av Claes Annerstedt i hans *Uppsala Universitets historia* (Uppsala, 1877)

²⁶ Gödel ger som exempel "det framstående franciscanerklostret i Siena i det bokrika Italien" med 1336 volymer år 1481, och de franska Citeaux och Clairvaux med 1200 respektive 1714 band vid slutet av 1400-talet.

²⁷ Man kan anta, att de flesta utländska handskrifter överhuvudtaget var skrivna på pergament; vi borde annars ha ett större antal utländska handskrifter på papper bland de bevarade resterna.

Klostrets böcker utanför biblioteket

I klostret fanns även böcker som inte hade sin plats i biblioteket, såsom den liturgiska litteraturen, d.v.s. kyrkans ritualböcker, och lektionarierna, böcker som användes dagligen vid gudstjänst och bön. I arkivet var Diarium Vadstenense, klostrets dagbok, förvarad tillsammans med andra urkunder, med kopie- och räkenskapsböcker. Böcker av dessa slag har i enstaka fall insignerats i biblioteket.

Trots att medlemmarna vid inträdet avsåg sig all sin egendom till klostret, kunde nunnorna få ha någon bönbok eller annan bok för uppbyggande läsning i sin cell. Bröderna tycks dessutom ha fått behålla i sin cell de böcker, de hade med sig vid inträdet, och/ eller de böcker de för tillfället skrev på²⁸. Dessa torde dock ha ansetts som klosterbibliotekets egendom och ha fått användas av de övriga bröderna. Tillfälliga lån av andra böcker till cellen tilläts ibland (se nedan).

Den svenskspråkiga litteraturen, huvudsakligen uppbyggelselitteratur, torde i huvudsak ha tillhört nunnorna.

Bibliotekets verksamheter

Förutom arbetet med förvärv, författande och kopierande av texter och organiserande av samlingarna hade man i biblioteket även en viss låneverksamhet. Det normala var, att man studerade böckerna i biblioteketslokalen, men bröderna kunde efter särskilt tillstånd av generalkonfessorn få ta upp en viss bok till sin cell, t.ex. som hjälp för att färdigställa en annan. Den måste dock genast återlämnas om någon annan ville ha den²⁹. Man har också utbyte med andra boksamlingar/bibliotek och enskilda personer i det att man lånar in för att kopiera en viss text, men också lånar ut "på fjärrlån"³⁰. Till bibliotekets verksamheter hör också bokvård: Ett bokbinderi fanns för både nybindning, ombindning och allmän bokvård.

Bibliotekets förvärv är den av verksamheterna som fokuseras i denna uppsats. I Vadstena förvärvar man dels passivt, genom gåvor eller genom att en inträdande broder har med sig böcker, som blir klostrets egendom, och som småningom insignerats i biblioteket, dels aktivt genom inköp och egen produktion av texter. Vadstena intar en särställning bland europeiska kloster genom sin stora bokproduktion. Denna bestod av avskrivning av hela verk eller kompilering (hopplock av kortare texter från olika källor), eller rent författande. Bröderna skrev de latinska texterna. Nunnornas avskrivningsarbeten rörde i de flesta fall svenska texter eller översättningar från latin eller latinska avskrivningar av liturgisk karaktär.

Någon gallring förekom veterligen inte. När böckerna väl fått en plats i biblioteket var det få som lämnade det³¹. Undantag kan ha funnits i det att det vid grundandet av nya dotterkloster var sed, att man försåg det nya klostret med en början till en boksamling, såsom ordensregeln, ritualböcker, uppbyggelseläsning och kanske en bibel, mycket av vilket normalt inte fanns i brödernas bibliotek. Ett sådant paket fick bl.a. Nådendal i Finland mottaga vid sin invigning 1448.

Man saluförde så vitt man vet aldrig de böcker som tillverkades i Vadstena. Någon gång kunde en bok ges bort i gåva; speciellt märks detta i slutet av klostrets levnadsperiod, när man på detta sätt kunde tacka makthavare för deras stöd.

En anledning till att man behåller de böcker som kommer in genom passivt förvärv kan vara, att böcker hade ett relativt stort värde i reda pengar.

²⁸ Något som pekar på detta är att böcker som tillhört en viss broder efter dennes död ibland insignerades i en svit. Monica Hedlund har muntligen påpekat att t.ex. Nicolaus Ragvaldis alla böcker insignerats på hyllplan N 8. Se band 7, MHUU, där en lista över signa finns.

²⁹ Vid biskopens av Linköping visitation av klostret 1388 görs ett stadgande om undantag från en oskriven (?) regel att böckerna skall studeras i biblioteksutrymmet. (Sifverstolpe, Carl, *En blick i Vadstena klosters arkiv och bibliotek*.)

³⁰ Monica Hedlund, *C collection and C catalogue*.

³¹ Av Vadstenaböcker med signum är det endast något enstaka exemplar som nått våra bibliotek via en annan ägare.

Bibliotekets roll i klostrets verksamheter

Klostrets alla verksamheter var beroende av kunskap från yttrevärlden i form av litteratur, både för den enskilde medlemmens religiösa uppbyggelse och liv och den som riktades mot allmänheten, såsom ritualer, gudstjänster med predikningar, undervisning, fattig- och sjukvård. Även för klostrets allmänna skötsel och underhåll, inte minst i rättsliga och ekonomiska frågor, var man i behov av olika slags litteratur som stöd. Ritual- och bönböcker förvarade man där de användes mest, arkivet hade ett eget utrymme. I brödrakonventets bibliotekssamlingar finner man böcker som täcker många skilda kunskapsområden: Biblar och bibelkommentarer, predikningar, uppbyggelseskrifter och kyrkofädernas skrifter och annan teologisk litteratur, men också texter i filosofi, juridik och medicin.

Predikoverksamheten

Den verksamhet som Vadstena är mest uppmärksammat för är predikoverksamheten. Samtiden såg på brödernas predikokonst som ett föredöme.³² I samband med denna verksamhet förfärdigade vadstenabröderna ett mycket stort antal predikningar, som till en viss del var den enskilde prästbröderna verk, till viss del ett hoplock från större teologers eller andra predikanter texter. Nedskrivna på latin hölls de dock under de offentliga gudstjänsterna på folkspråket, varvid prästen troligen översatte sin text i talande stund.

Prästbröderna hade ofta gedigen utbildning från universiteten i Prag, Leipzig eller Rostock³³. Där hade de kommit i kontakt med det teologisk-filosofiska tänkandet "i tiden" nere på kontinenten. Förutom de tankar och idéer som fötts genom studierna, hittade man också grundmaterial och inspiration till predikningarna i bibliotekets böcker. De böcker som förvärvats till biblioteket från främmande land innehöll ofta texter de säkert kände igen från universitetstiden. Hur stor del av predikan som är egna reflektioner och hur stor del som är kopierad tycks variera mellan prästerna. Klart är dock, att man i sina utläggningar anstränger sig för att behålla den lyssnande skarans uppmärksamhet. Inflikningar av exempel från verkliga livet, dramatiska sedelärande historier från förr, berättelser från helgonens liv vävs samman med en predikotext till en predikan med starkt moraliskt och religiöst budskap. Vid själva framförandet får man också tänka sig en inlevelse av predikanten, som, kan man tänka sig, kanske inte helt motsvaras av dagens präster, åtminstone de i Svenska kyrkan.

Sedan en predikan framförts första gången började dess andra liv som uppbyggelseläsning eller som grund till en ny predikan. Kanske användes den igen i sin ursprungliga form.

Predikoverksamheten anses som den av vadstenaklostrets verksamheter som lämnat oss det viktigaste arvet: Genom denna tilläts de nya tankeströmningar, som nu var självklara i Europa, komma i kontakt med inte bara det intellektuella Sverige, utan med ett brett folklager från ett stort "upptagningsområde", på deras eget modersmål och dessutom så utformat, att de skulle begripa det. Prästbröderna agerade som "pionjärer inom folkbildningen, som utvecklare av det offentliga talet på svenska och som förmedlare av europeisk kultur"³⁴.

Förutom detta kommer de kvarlämnade texterna också att vara ovärderliga i studiet av förhållandena i det medeltida samhället, av medeltidens litteratur och språkhistoria.³⁵

Bibliotekets framväxt

Man får anta, att grunden till biblioteket lades med de böcker, de först inträdande bröderna hade med sig till klostret. Man kan inte säga när själva biblioteklokalen byggdes eller togs i bruk, men efterhand har samlingen genom förvärven växt till den grad, att man blivit tvungen att bygga ut

³² Roger Andersson, *Postillor och predikan*. - S. 193.

³³ Carl Silfverstolpe, *Klosterfolket i Vadstena*. - 1-2. - 1898-99

³⁴ Som projektet Vadstenabrödernas predikan uttrycker det i sina *Meddelanden*.

³⁵ Ett studium som hittills varit begränsat, delvis p.g.a. bristen på nytt material eller materialets otillgänglighet. Förhoppningar om "nya tag" uttrycks i samband med utgivningen av MHUU. Se rubr. Katalogiseringsprojektet.

signeringssystemet och, som det ser ut, även hyllsystemet. Det är det fullständigt utbyggda hyll- och signeringssystemet man bygger på i beräkningar av bibliotekets storlek.

Bibliotekets gradvisa förstörelse

Biblioteket växte gradvis vid sidan av klostrets liv och verksamheter, blomstrade och fick småningom uppleva sitt förfall i och med reformationen. Vid tiden för Normans kyrkovisitationer 1543 utsattes klostret för utpressningar, då kronan förutom klenoder och silver ville åt klosterarkivets handlingar och även böcker.

Böckerna som då konfiskerades var mest troligt arkivets böcker, men möjligen även pergamentshandskrifterna och främst bland dem ritual- och kyrkohandböckerna. Dessa senare borde ju, när nu den katolska ritualen var avlyst, ej vara i användning.

Om denna förlust nu inte var helt förödande för klostret, följdes plundringen av ett tillgrepp av en herremann på 64 av klostrets volymer.

De slutgiltiga slaget kommer 1595, då biblioteket upplöses samtidigt med klostrets stängning. En stor del av böckerna transporterades till Vadstena slott, där böckerna kom att användas som rekybelastning av slottets kanoner. De resterande volymerna, som blev kvar i klostret, var ”färre till antalet och av enklare slag”³⁶. En del historiska dokument förskingrades vid plundringen, och från arkivet togs några av Birgittas egenhändiga uppteckningar och överlämnades till ståthållaren.

Resternas öde efter bibliotekets förstörelse

Vad gäller den boksamlings öden, som enligt Messenius fanns kvar i klostret efter dess stängning, vet man att biblioteksresterna år 1619 flyttades från Vadstena av riksarkivets dåvarande sekreterare Peder Månsson Utter. Palmskiöld³⁷ talar om att samlingen förvaras på godset Fiholm³⁸ och att ett index över denna (tyvärr ej återfunnet idag) upprättats, troligen av Utter. Vidare kan man följa samlingen till Bråborg³⁹ vid Bråviken, där den förvarades i väntan på frakt till Stockholm.

Från 1620 finns resterna av vadstenabiblioteket, enligt handlingar, på Gråmunkeholmen i Stockholm. Samma år skänks av kung Gustav den II Adolf den latinskspråkiga delen till universitetets bibliotek i Uppsala, den svenskspråkiga till Kungliga biblioteket i Stockholm.

Hur behandlades de beslagtagna böckerna?

Anledningen till att man under reformationen rövade kloster och kyrkor också på böcker är att böcker var värdefullt gods; några innehöll kanske texter intressanta även för en lutheran, många hade ett värde i sitt kapital av pergament. Pergament var dyrt, och bokbladen återanvändes nu till att binda in Sveriges rikets räkenskaper med.

Man utgick ifrån att de katolska kyrkotexterna nu aldrig mer skulle användas. I första hand använde man lösa blad, sedan katolska ritualböcker och ’papistiska’ skrifter som t.ex. Birgittas Uppenbarelser. Handskrifter på svenska har i allmänhet skonats, liksom pappershandskrifterna, som var odugliga för ändamålet.

Många av Vadstenas handskrifter mötte som sagt sitt öde i en kanonsalva, och av dem som flyttades av Peder Månsson Utter vet vi inte, hur många som försvann på vägen till deras slutliga förvaringsort. Samlingen har dock otvivelaktigt fått lämna ifrån sig många pergamenthandskrifter⁴⁰.

³⁶ Johannes Messenius, *Scondia illustrata*. - Vol 1-2 [T. 1-13]. -Stockholm, 1700-1704. -T. 8, s. 31 f.

³⁷ Vilhelm Gödel, *Sveriges medeltidslitteratur*. - S. 129. Elias Palmskiöld var bl.a arkivsekreterare på Riksarkivet 1702-12.

³⁸ Gods i Södermanlands län, från slutet av 1500-talet ägt av släkten Oxenstierna.

³⁹ Drottning Gunillas slott i Östergötland.

⁴⁰ Se t. ex. G. E. Klemming, *Svenska medeltidens bibelarbeten*. -1848 - [1855]. - Del I, s. 581 not 9.

Hur stor del av dem vet man inte. Blad ur Vadstenahandskrifter har återfunnits bland pergamentsomslagen i Riksarkivet, men ännu inte i någon större mängd.

TILL UPPSALA

Den latinskspråkiga samling som kommer till Uppsala år 1620 består av ca 425 volymer, en sorglig rest av det fordom så rika biblioteket, men ändå mer än en tredjedel. Handskrifterna i skickelsen kom att ingå i universitetsbibliotekets C-samling, (Codices latini medii aevi) där de idag utgör nära hälften av en 780 volymer stor samling manuskript från svensk medeltid.

Det 40-tal inkunabler som tillhört klosterbiblioteket finns nu i universitetsbibliotekets inkunabelsamling.

KATALOGISERINGSPROJEKTET

Böckerna torde ha fört en relativt undanskymt tillvaro, tills bibliotekarien Claes Annerstedt katalogiserade C-samlingen i sin helhet kring sekelskiftet⁴¹. På senare tid har dock denna katalog börjat kännas otillräcklig för att nå in i samlingens skrymslen och vrår. Särskilt när det gällde de för den svenska medeltidsforskningen så nya predikosamlingarna var en djupare katalogisering av nöden, för att hitta de texter som verkligen var intressanta. Universitetsbiblioteket stod sålunda 1984 som blivande värd för ett katalogiseringsprojekt understött av humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR). Margarete Andersson-Schmitts, Monica Hedlunds och Håkan Hallbergs arbete resulterade i den åtta volymer (inkl. register) omfattande *Mittelalterliche Handschriften Uppsala: Katalog über die C-sammlung*⁴² varav den sista volymen kom ut i år, 1995. Vadstenabibliotekets inkunabler är katalogiserade tillsammans med universitetsbibliotekets övriga inkunabler i Isak Collijns katalog från 1907⁴³.

PROJEKTET VADSTENABRÖDERNAS PREDIKAN OCH ANNAN PÅGÅENDE FORSKNING KRING VADSTENABÖCKERNA

Under katalogiseringsprojektets gång har man från projektdeltagarnas sida varit mån om att hela tiden göra medeltidsforskningen och biblioteksvärlden uppmärksam på vad detta nya redskap skulle kunna användas till. Man har lyckats i sin avsikt och flera arbeten har producerats⁴⁴ som grundar sig på den oanvända information som blivit tillgänglig genom den nya handskriftskatalogen. Den del av C-samlingen som enligt många förtjänar störst uppmärksamhet är en del av vadstenabibliotekets predikosamling. Ett större projekt understött av HSFR med predikningarna som utgångspunkt har under 1994 kommit igång under ledning av teol. dr. Stephan Borgehammar. Projektet har presenterat ett syfte att "använda vadstenapredikningarna som bas för en bred kartläggning av den intellektuella och kulturella miljön i senmedeltidens Sverige"⁴⁵.

De pergamenthandskrifter som blev slaktade och använda som räkningsomslag har nu fått möjlighet att komma till liv igen, i det att Riksarkivet nu beslutat följa upp tidigare inventeringar med att grundligt inventera och katalogisera pergamentbladen.⁴⁶

⁴¹ Erik Benzeliuss d.y. och J.H. Schröder har dessförinnan katalogiserat samlingen. Annerstedt reviderade och utökade katalogen.

⁴² Se sid. 3, not 4

⁴³ Se sid. 3, not 6.

⁴⁴ Monica Hedlund, *Nya vägar in i medeltiden*.

⁴⁵ Se t.ex. *Vadstenabrödernas predikan: Meddelanden*, där man finner en kort beskrivning av projektet och dess medarbetare. Utförlig beskrivning i gruppens projektansökan, som inte är publicerad.

⁴⁶ En projektbeskrivning är inte publicerad, men kan erhållas från Riksarkivet. Vad det hela handlar om kan man läsa om i bl. a. *Helgerånet: från mässböcker till munkepärmal* [textansvarig: Kerstin Abukhanfusa]. - Stockholm: Stockholms medeltidsmuseum, 1993.

DEL II: Problem och metod

Innan jag går in på att redovisa min undersökning, vill jag upprepa syfte, material och problemformulering, samt, genom att ge en grundligare beskrivning av vissa delar av biblioteket, lämna bakgrund till de principer jag haft för min undersökning.

UPPSATSENS VETENSKAPLIGA SAMMANHANG

Medan handskrifterna från Vadstena intresserat forskarna sedan länge, har forskningen kring klostrets bibliotek tills för några år sedan varit begränsad.⁴⁷ C-katalogen har givit nya möjligheter för den som är intresserad av ämnet. En del av de tidigare forskarna har skrivit om förvärv, men bara givit exempel på förvärvssätt och inte gjort en systematisk genomgång av de befintliga handskrifterna med syfte att ge en bild av förvärvsaktiviteterna. Min uppsats är tänkt att redovisa vad man kan få ut av just detta material i fråga om en bild av förvärvet. Den skulle också kunna tjäna som grund till vidare studier på samma tema, där man lägger till t.ex. volymer på andra håll i Europa och information från t.ex. boklistor⁴⁸ och Diarium Vadstenense, samt inte minst den nya kunskap som projektet Vadstenabrödernas predikan kan lämna.

SYFTE/ PROBLEMFÖRMULERING

Syftet för uppsatsen har beskrivits i inledningen. Sammanfattningsvis kan syftet sägas vara att utröna, om det valda materialet, sedan det bearbetats metodiskt enligt vad som följer närmast, ge en grund för slutsatser om ett medvetet förvärv för Vadstena klosterbibliotek.

MATERIAL

Materialet för min undersökning är som tidigare nämnts de beskrivningar av de ca 430 vadstenaböcker i Uppsala universitetsbibliotek (i fortsättningen förkortat UUB) som återfinns dels i handskriftskatalogen *Mittelalterliche Handschriften der Universitätsbibliothek Uppsala: Katalog über die C-sammlung*, (här kallad MHUU), dels i inkunabelkatalogen *Katalog der Inkunabeln der Kgl. Universitätsbibliothek Uppsala*⁴⁹ (här kallad Collijn). Dessa ca 430 böcker är inte hela resten av vadstenabiblioteket, eftersom små delar återfinns på andra håll. Endast de vadstenaböcker som finns i Uppsala Universitetsbibliotek 1995 ingår i undersökningen, och jag har här inte studerat själva böckerna en och en, utan litat till de beskrivningar av böckerna som återfinns i ovan nämnda kataloger. I MHUU och Collijn beskriver man böckernas utseende, skick, karaktär och textinnehåll samt eventuella notiser som förekommer i dem och förmedlar på så sätt den information böckerna själva, som fysiska objekt, kan ge om biblioteket. Informationen i beskrivningarna (som presenteras närmare nedan) har jag sammanställt och analyserat.

Alla vadstenavolymer i UUB kommer jag inte att kunna använda i min undersökning. Eftersom undersökningen rör en eventuell medveten förvärvsaktivitet för klosterbiblioteket kommer det att bli ett automatiskt bortfall av de böcker, som fanns på andra ställen i klostret. Detta var i första hand liturgiskt material, sådant som användes för den dagliga gudstjänsten, men även sådant som fanns i arkivet, såsom räkenskapsböcker m.m.

Kort sagt: De böcker som får ingå i undersökningen skall någon gång haft sin plats på Vadstena klosterbiblioteks hyllor, och finnas i Uppsala 1995.

⁴⁷ De personer som främst bidragit till kunskapen om biblioteket är Vilhelm Gödel, Otto Walde, Isak Collijn, Claes Annerstedt, Aarno Maliniemi och Sten G. Lindberg. För senare forskning se bibliografi i Monica Hedlunds artikel *C collection and C catalogue*

⁴⁸ Se rubr. Resonemang kring medvetet förvärv

⁴⁹ Se sid 3, not 4 och 6 för fullständig referens

Uppsalarestens representativitet i förhållande till rester på annat håll

Antalet vadstenavolymer i UUB, de (med något undantag) latinskspråkiga, uppgår idag till ca 425, de ca 40 inkunablerna inräknade, och dessa utgör huvuddelen av den totala resten av klosterbiblioteket. Kungliga biblioteket har huvuddelen av de bevarade svenskspråkiga skrifterna. I Riksarkivet finner man urkunder, jordeböcker och räkenskapsböcker. Båda de senare samlingarna består alltså med vissa undantag av sådant som i allmänhet ej fanns i biblioteket. Övriga orter där man finner vadstenamaterial är bl.a. Linköping och Lund, Köpenhamn, Berlin och Giessen. Samlade antalet handskrifter på alla dessa platser (utom Uppsala) uppgick i början på seklet till omkring 60. Dessutom vet vi, att de vadstenaböcker som återfinns utanför Uppsala i allmänhet är osignerade, och således inte har tillhört brödernas bibliotek⁵⁰. Den del som är med i undersökningen är sålunda i högsta grad representativ. Som tidigare nämnts beräknas biblioteket ha innehållit ca 1400 volymer. Uppsalaresten utgör mer än en tredjedel av detta bestånd.

Ger resterna en rättvisande bild av det forna biblioteksbeståndets sammansättning?

De bevarade volymer som tillverkats i Vadstena är i första hand av papper, Vid tillverkningen av "kvalitetshandskrifter" använde man dock pergament. De handskrifter som kom från utlandet torde i stor utsträckning ha varit av pergament⁵¹. Tryckta böcker var med få undantag av papper. När man betraktar resterna är det viktigt att ha i åtanke att det speciellt var vissa typer av böcker som rövades eller "slaktades" i samband med reformationen. Som framgick av stycket "Bibliotekets gradvisa förstörelse" var det som eftersöktes under den första plundringen arkivmaterial och liturgiska böcker, d.v.s. böcker som ej tillhört biblioteket. Vad som därefter stals betecknas av Messenius som "den större delen", av vad för slag vet vi ej. Vi vet ej heller hur många som kom samlade från Vadstena till Stockholm, men det naturliga var, att man gärna beslagtog pergamentböcker för att återanvända pergamentet. I enlighet med resonemanget i not nr. 5 var dessa till stor del utländska handskrifter. Följaktligen finns en risk att resterna visar ett överslag av vadstenatillverkade handskrifter, som hade ett för reformationstidens kanslister ointressant innehåll och skrivmaterial.

RESONEMANG KRING "MEDVETET FÖRVÄRV" OCH FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR DETTA I VADSTENA KLOSTER

Termen "förvärvspolitik" är att uppfatta som en modern term inom den unga biblioteks- och informationsvetenskapen där dess innebörd är omdiskuterad. Som sådan passar den inte riktigt in när man talar om medeltidens "bibliotekssystem". I uppsatsen används därför en slags kompromiss i formuleringen "medvetet förvärv", som jag till viss del definierar i inledningskapitlet, rubriken Syfte. I ordet "medvetet" lägger jag bibetydelsen "aktivt", men antyder samtidigt att det skall finnas en övergripande gemensam tanke och vilja med brödernas bibliotek i dess utvecklingsperiod, en tanke som kan skifta över åren.

"Förvärv" handlar förvisso om både aktivt och passivt förvärv.

Utmärkande för det passiva förvärvet är att man inte kan styra över vad man får, man kan endast tacka nej eller ta emot det, och sedan behålla det eller göra sig av med det. I Vadstena har man behållit det man en gång insignerat i biblioteket⁵²; huruvida det materialet använts eller inte är ännu ej

⁵⁰ Undantag finns, bl.a. i Kungliga biblioteket i Stockholm.

⁵¹ Man har resonerat sig fram till detta med tanke på att det i resterna saknas mycken utländsk litteratur som man genom andra källor vet har funnits i klostret. Pergament var i allmänhet det som användes till värdefulla texter. Till en början hade inte papper så stor genomslagskraft som skrivmaterial.

⁵² Av Vadstenaböcker med bibliotekets signum har endast något enstaka exemplar nått våra bibliotek via en annan ägare.

utrönt⁵³. Om det inte användes, kan anledningen till att man behöll dem legat i böckernas ekonomiska värde eller pietet gentemot en donator.

Om någon klostermedlem någon gång yttrat en önskan om en viss bokgåva, torde denna handling rubriceras aktivt (försök till) förvärv. Någon vittnesbörd om ett sådant yttrande har mig veterligen dock ännu inte återfunnits någonstans i vadstenamaterialet.

Utmärkande för det aktiva förvärvet är att, allteftersom biblioteket börjar byggas upp, det alltid är fråga om en anpassning och vidarebyggande på det befintliga beståndet och till ett ev.

fjärrlånesystem.

Utmärkande för förvärvsaktiviteten i ett bibliotek är också att dess utformning beror på förutsättningar såsom ekonomiska, personella, organisatoriska och fysiska tillgångar, samt tillgången till (lämpliga) böcker. Av vikt är också det allmänna regelverk som verksamheten ingår i. I Vadstenas fall är man styrd av klosterregelns reglementen för klostrets verksamheter.

Finns det någon anledning att tro att det kan ha funnits någon gemensam tanke vad gäller förvärvsverksamheten i Vadstena klosterbibliotek?

Vad säger klosterregeln och praxis? De tretton prästerna skall rättvist dela på uppgiften att predika⁵⁴. Under vissa läsningar skall speciellt vissa texter och teologers verk läsas⁵⁵. Böcker får med generalkonfessorns tillåtelse lånas till klostercellen för förfärdigande av en annan bok⁵⁶. Bröderna skall ha celler bl.a. av den anledningen att de där kan i lugn och ro författa predikningar⁵⁷. Vad beträffar antalet liturgiska böcker skall man visa samma måttfullhet som i övriga ting i klostret, i det att man skall ha endast ett så stort antal som behövs för att utföra gudstjänsten, ej fler. Böcker för att öka sitt kunnande och för studium och begrundan får man däremot ha, så många man vill.⁵⁸ Så länge klostret ej tyngs av nöd skall allt som är utöver klosterfolkets behov ges till de fattiga⁵⁹.

De ekonomiska förutsättningarna: Vadstena kloster var inte utan medel, men man kunde inte använda rikedomerna hur som helst (se ovan). Som predikoverksamheten med sin uppgift av mission var högprioriterad, torde inte ekonomin varit ett bekymmer för biblioteksutbyggnaderna, så länge de goda tiderna varade.

De personella: Bröderna i Vadstena var säkerligen personligheter, somliga starkare än andra, alla med sina specialintressen och kunskaper. Man hade dock en viktig sak gemensam, nämligen att man valt att söka sig till den heliga Birgitta och hennes kult. Många hade en gemensam bakgrund i universitetsstudierna. Klosterlivet i sig själv borde också ha format personligheterna till gemensamma värderingar och tankesätt.

När det gällde biblioteket måste vissa personer haft mer intresse för det och under vissa perioder större inflytande än andra. För sin predikoverksamhet måste dock alla bröder använda biblioteket. Alla var sålunda beroende av att det innehöll den litteratur de var intresserade av, och att biblioteket fungerade. Som "personella resurser" för verksamheten tror jag Birgittabröderna kan sägas vara sällsynt väl rustade.

De organisatoriska: Vi vet inte, om det alltid hölls allmänna rådslag i samband med inköp eller tillverkning av böcker. Ett brev i handskriften C 6 visar att det förvisso förekom: Johannes

⁵³ Saken kommer dock åtminstone delvis att utrönas inom projektet "Vadstenabrödernas predikan".

⁵⁴ Att de skall predika, även offentligt, står skrivet i Reg. Salv. "in prima persona" cap. XV. Angående delandet av sysslan se Liber usuum, kap. 24 (transkriberat av Roger Andersson i *Postillor och predikan*). Tyvärr är hela texten ännu ej utgiven.

⁵⁵ S.o. kap. 36.

⁵⁶ Carl Silfverstolpe, *En blick i Vadstena klostrets arkiv och bibliotek*, s. 102.

⁵⁷ *Addiciones Prioris Petri cap. De cellis* (texten utgiven av Tore Nyberg i *Dokumente und Untersuchungen zur inneren Geschichte der drei Birgittenklöster Bayerns 1420-1570*. - [2]. - München: Beck, 1974. *De cellis* hittas här å s. 87.)

⁵⁸ Regula Salvatoris "in prima persona", cap. 21

⁵⁹ Regula Salvatoris, cap. 20

Hildebrandi skriver ett svar till Thorirus Andreae, som är i Konstans, där han, inte bara följande eget hjärta, utan "conventualium de consensu", (d.v.s. konventet var överens i saken) skriver upp några böcker man ansåg sig ha särskilt stort behov av⁶⁰. En "tanke" bakom förvärvet är dock inte beroende av rådslag, utan kan också förmedlas från "ledare" till "ledare" från den ena generationen till den andra.

I C 6 finner man också boklistor från inköpsresor. Dessa listor förtecknar böcker som redan köpts in. Den i några volymer förekommande formuleringen "köpt för klostrets i Vadstena räkning" säger inget om ett eventuellt uppdrag eller ett eget initiativ. Med tanke på att det var gemensamma medel man handlade med, borde dock inte invigda klosterbröder kunnat göra impulsköp efter egen vilja, när de passerade en marknad. För egen del tror jag att en broder på resa hade ett visst kapital och en viss uppfattning om vad han borde och inte borde köpa, som han tolkade och hade tillåtelse att tolka litet efter egna intressen och behov, och efter vad som var till salu.

De fysiska: Utrymme för biblioteket fanns avsatt för enbart denna verksamhet. När samlingarna växte trycks man ha gjort om- och tillbyggnader i lokalen.

Ett fysiskt hinder utgjorde klausuren, d.v.s. den regel, som skulle hålla yttervärlden utanför klostermedlemmarnas liv och tvärtom. Dock var det ju tillåtet för bröderna att ge sig ut på resa när så krävdes föra att försvara klostret och regeln, samt för att grunda eller besöka dotterkloster. Sådant inträffade inte alltför sällan, och det är just under resor som dessa bröderna gör sina större bokinköp⁶¹. Man kunde också få hjälp av sina *familiares*.

Avstånden var ett annat fysiskt hinder; man kan lätt konstatera, att man dåförtiden fick resa längre och utstå fler vedermödor för att få tag på det man ville ha, än vad man gör i dag.

Ang. tillgången på böcker⁶². Böcker kunde man få tag på på marknader, i skrivarverkstäder eller hos vissa handlare. Man kunde köpa texter häftesvis, oinbundna eller som färdiga volymer. Man kunde beställa avskrifter utförda av professionella skrivare. Marknader kunde vara fasta eller uppstå temporärt i samband med något större evenemang. De som handlade med böcker kunde ha fasta lokaler på någon ort och/eller uppsöka olika marknader. En typisk situation för en vadstenabroders inköp är en större kyrklig sammankomst på kontinenten, dit han rest i klostrets ärenden, och där han kommer i kontakt med bokhandel.⁶³ Även under de stora helgerna som firades i Vadstena uppstod marknader, som kan ha innefattat bokhandel.

Vadstenabröderna producerade som bekant också själva en stor mängd böcker för eget bruk.

Med detta i åtanke kan man säga, att förutsättningar för en medvetenhet i fråga om förvärvsverksamheten inte bara fanns där, utan "medvetenhet" och planering borde ha varit en förutsättning för att verksamheten i klostret och brödernas bibliotek, som de presenteras här och i inledningen, skulle fungera efter dåtida förhållanden och enligt Birgittas föreskrifter.

⁶⁰ Carl Silfverstolpe, *En blick i Vadstena klostrets arkiv...*

⁶¹ Detta berättar klostrets minnesbok om t.ex. år 1406.

⁶² Om bokhandel, se t.ex. Rudolf Hirsch, *Printing, selling and reading, 1450-1550*. - Wiesbaden: Harrasowich, 1967.

⁶³ Som t.ex. den ovan beskrivna Thorirus Andreaes resa. Se även Lehmann, P., *Konstanz und Basel als Büchermärkte* //P. Lehmann, *Erforschung des Mittelalters* 1 [1941] 1955, S. 253-280.

KATALOGPOSTERNAS INFORMATION OCH HUR JAG HAR ANVÄNT DEN

I min undersökning har jag velat studera förvärvsaktiviteternas utveckling över tid. I detta har jag varit beroende av att kunna datera förvärvet av böckerna. För att göra detta har jag enligt ett visst mönster tagit ut och bearbetat informationen i katalogposterna. Även annan information än den som rör förvärvsåret har ibland varit till användning i undersökningen. För att min arbetsgång skall kunna följas presenterar jag här principerna för hur jag behandlat informationen i katalogposterna.

Jag har valt att ej ifrågasätta katalogsammanställarnas vetenskapliga bedömning av materialet, och har därför inte kontrollerat varje handskrift och inkunabel för att se, huruvida uppgifterna i katalogen stämmer eller inte. Jag anser det inte vara min uppgift, utan utgår istället från deras resultat och koncentrerar mig på min problemformulering. En kritisk bedömning av materialet får istället handla om katalogernas användbarhet som källmaterial.

Vad gäller beskrivning av textinnehållet har MHUU i vissa fall gjort avsteg från konsekvensen i fråga om katalogiseringsnivå. Eftersom man ville göra det intressanta Vadstenensiska predikomaterialet mer åtkomligt för forskarna har man använt en djupare katalogiseringsnivå för dessa än för övriga handskrifter i samlingen.

Beskrivningarna av handskrifterna i MHUU följer Deutsche Forschungsgemeinschafts regler för handskriftskatalogisering. Sålunda är katalogposten uppbyggd enligt följande⁶⁴.

1. Överskrift innehållande bokens signum i nuvarande bibliotek, samt författare eller titel beskrivande innehåll (t.ex. "Teologisk samlingshandskrift").
2. "Schlagzeile", kortfattad fysisk beskrivning av ev. äldre signum, skrivmaterial, sidantal, bandets format, tillkomstort (även kallad proveniens I) och tillkomstår (om dessa är kända)
3. Grundlig kodikologisk beskrivning med dateringar av olika delar av volymen.
4. Volymens historia: Bl.a. skrivare, härkomstort och -historia, tidigare ägare (även kallad proveniens II), anmärkningar.
5. Litteratur om handskriften.
6. Beskrivning av textinnehållet, där man anger författare, om sådan finns, titel, initium och textslut, explicitformel och texthänvisningar.

Vissa delar i katalogposten ger mer information om bokens förvärvshistoria än andra. Vilken information jag i allmänhet använt beskrivs nedan.

Om t.ex. proveniens I eller II eller tillverkningsår är okända får en katalogisatör naturligtvis utelämma dessa. Dessutom kan denne där osäkerhet råder antyda t.ex. ett tillverkningsår eller möjlig skrivare⁶⁵. När jag skulle kvantifiera informationen i katalogposterna ställde denna osäkerhet till problem för mig, i det att jag själv fick ta ställning till om informationen är tillförlitlig eller inte, d.v.s. om man skall beakta ett förmodat tillverkningsår eller inte. För de olika graderna av uttryckt osäkerhet har jag då ställt upp kriterier för när jag skall beakta informationen och när den är alltför tveksam för att kunna beaktas:

⁶⁴ *Richtlinien Handschriftenkatalogisierung* /Dt. Forschungsgemeinschaft, Unterausschuß für Handschriftenkatalogisierung. -5., erw. Auflage. - Bonn-Bad Godesberg: Dt. Forschungsgemeinschaft, 1992.

⁶⁵ Se bifogade exempel: Illustration 3, katalogbeskrivning av C 76 och illustration 4, katalogbeskrivning av C 329.

111. 3: Andersson-Schmitt, Hedlund & Hallberg, Mittelalterliche Handschriften der Universitätsbibliothek Uppsala, 1988-1995.
Katalogbeskrivning av UUB G 76.
Beskrivningens olika delar.

C76

Ps.-Albertus Magnus. Ps.-Hieronymus. Conradus Holt-nicker. Ricardus de Sancto Victore. Aegidius Romanus

Pergament. 230 Bl. 17,5x12 cm. Süddeutschland. 14. Jh.

Senionen mit Reklamanten. Neuere Foliierung 1-229, die das Vorsatzblatt mitgezählt und zwischen 224 und 225 ein Bl. übersprungen hat. Alte arabische Foliierung 1-114, entspr. Bl. 5-118. Zweispaltig. Schrifttraum 12,5x9 cm, 36 Zeilen. Sorgfältige, der Kursive ange-näherte Textualis von einer Hand, abgesehen von Eintragungen am Schluß des Codex. Rubrizierung, rote und blaue Initialen. Die Hs. enthält einige deutsche Stücke, deren Dialekt auf süddeutsche Herkunft des Schreibers schließen läßt. Holzdeckel in rotem, nunmehr stark abgegriffenem Lederbezug. Zwei von vorn nach hinten laufende Lang-remenschließen aus blauem gewebtem Band. Auf dem hinteren Innendeckel eine kurze hebräische Notiz.

Auf dem vorderen Innen deckel eine Eintragung des Vадsterna-Mönchs Thorinus An-dree: *Iste liber fuit emptus constancie tempore concilii generalis per fratrem thorum pro ii florenis et viii grossis et pertinet ad monasterium waastense*. Die Signatur des Klosters, C 4° 8us, Bl. 1r. Auf dem hinteren Außendeckel nur noch C III zu lesen. Hier ein Titelzettel aufgeklebt, dessen Schrift sehr verbläßt und nur noch teilweise lesbar ist.

Lit.: ROOTH S. 47-48; LEHMANN, Konstanz und Basel, S. 259; LOSMAN S. 41; LINDKVIST, Richard Rolle, S. 21-22.

21-113v [Ps.-]ALBERTUS MAGNUS: [MARIALE]. [U]ber fratris alberti de ordine *predicatorum De laude beate virginis prologus* <. Nunquam marcescit sapientia et facile videtur ab hiis qui diligunt eam ... [2v] ... in statu vie capax fuit. Dann ein Verzeichnis über die Kapitel. Der Text beginnt 4v: *Primo queritur an necesse fuerit hanc missionem esse et videtur quod non ... [113v] ... devocio mirabilis fiat miraculum de miraculo Tu autem domine Misere[re] nostri. Expli-cit liber de laude beate virginis alberti Magni*. STEGMÜLLER, RB, 1061. Hier C 76 genannt.

113v-118v INFANTIA Jesu (Ps.-MATTHAEUS). In der Hs. Hieronymus zuge-schrieben. > *Jeronimus ad cromacium et eliodorum episcopos scripsit de infancia domini nostri ihesu christi et primo de nativitate beate Marie* <. IN diebus illis

erat in israel vir nomine Joachim Ex tribu Juda. hic erat pastor ovium suarum timens deum in simplicitate ... [118v] ... quando ihesus dormiebat siue in die siue in nocte claritas dei resplendebat super eum qui est benedictus in secula seculorum AMEN. STEGMÜLLER, RB, 168.3 belegt den Text nur aus C76. BHL 5335. Vgl. auch C225: 1r.

119r-128v [CONRADUS HOLTNIKER DE SAXONIA: SPECULUM BMV]. Auszug. *Ave maria etc. verbum bonum et suave personemus illud aue quo incitata est nostra redemptio ... [128v] ... unde bernardus ait: Nos est virginis filius Flos etc.* STEGMÜLLER, RB, 2017; Anon. 11366; vgl. Bibliotheca Franciscana ascetica medi aevi 2, Quaracchi 1904, 1-277. Der Anfang unseres Textes entspr. dem der Lectio 2 der Ausg. (S. 12). DISTELBRINK Nr. 214. 129r-v leer.

130r-184v RICARDUS [DE SANCTO VICTORE: BENIAMIN MAIOR]. > [Incipiunt capi-tula prime partis libri Magistri Richardi] <. > *Incipit liber Magistri Richardi de contemplacione et eiusdem commendacione ... Capitulum primum* <. *Misticam illam moysi archani libet si liceat ex inspiracionis illius munere qui habet clauem sciencie ... [184v] ... ubi ut superius premisimus otiosis locari sumus / Explicit deo gracias*. STEGMÜLLER, RB, 7324. Dann: *Nota quod natura non potest compre-hendere donum (?) id est totum ambitum diuine essence ... sic deus se offert nature secundum capacitatem suam*. Vgl. LINDKVIST, a. a. O. 185r leer.

185v-215v AEGIDIUS [ROMANUS: EXPOSITIO] SUPER CANTICUM CANTICORUM. > *Incipiunt continuaciones Super librum Canticum Edite a fratre egidio ordinis sancti Augustini* <. *Sonet vox tua in auribus meis ... [Cant 2,14] In principio cuiuslibet libri quantum ad presens duo sunt diligenter notanda ... [215v] ... et in futura secundum (?) visionem apertam comprehensorum dignetur nobis dare deus qui est benedictus In secula seculorum / Explicit sententia super libro canticum dans sensum continuum in eodem ut supra*. STEGMÜLLER, RB, 911; ZUMKELLER, Manuskrt., 8 (beide nennen C76); Ed. R. BUSA, Thomae Aquinatis opera omnia 7, Stuttgart. 1980, S. 29-43.

215v-227r [SERMONES VARII]. Mit hochdeutschen Stücken. *JN caritate radica-ti ... [Eph 3,17] Latitudo dei est anime circumspectio et cautio ... [220v] ... mensche nach der naturlicheit Got na der personlicheit an der zwa naturen stein an einer einkeitel Missus est gabriel angelus ad mariam] virginem [Lc 1,26]. 220v [De sancto Andrea?]. *Ascendam in palmam ... [Cant 7,8] In hiis verbis ostendi affectus anime desiderantis fructum perfectionis ... [222r] ... si dei dilectione studueris ipsius familiaritatem consequeris Rogemus etc. 222r > De conuersione beatorum religiosorum <. (Oberer Rand, von anderer Hand): > *ser-mo ad religiosos de 12 fontibus* <. *Venerunt filij israel in helym ubi erant xij fontes ... [Ex 15,27] In hiis verbis ostendi ille verus moyses ihesus christus ... [223v] ... Timenti deum bene erit in extremis et in die defunccionis sue benedic-tur. 223v (Am Rand, von anderer Hand): > *sermo de spiritali pugna* <. *Milicia****

Ill. 4: Andersson-Schmitt, Hedlund & Halberg, Mittelalterliche Handschriften der Universitätsbibliothek Uppsala, 1988-1995.

Katalogbeskrivning av UUB C 329.
Beskrivningens olika delar.

1 IC329

1 Sermones de tempore

Papier. 287 Bl. 22×15 cm. Schweden (Vadstena?). 15. Jh.

2

Die Lagen liegen zum Teil lose. Sie sind sehr unregelmäßig, und es läßt sich nicht immer mit Sicherheit sagen, ob Blätter Reste von Doppelblättern oder von vornherein als Einzelblätter eingehftet sind (s. unten). Manche Bl. hängen am oberen Rand zusammen; anscheinend sind in diesen Fällen Bogen beschrieben worden. Einige Lingulae, manche Perg.; auch sonst kommen vereinzelt Perg.-bl. vor. Lagen: I: VI¹¹ + (IV+3)²⁴ + II³⁰ + (I+III)²⁷ + IV⁴⁵ + II⁴⁹ + II^{52a} (52a mit 52 zusammenhängend) + II⁵⁶ + (IV+2)⁶⁶ + (IV-1)⁷³ + (IV-2)⁷⁹ + (II-2)⁸¹ + (II+1)⁸⁶ + IV⁹⁴ + (VI+2)¹⁰⁸ + VI¹²⁰ + (VI+1-1)¹³² + VII¹⁴⁶ + (VI+1)¹⁵⁹ + VIII¹⁷⁵ + 2VI¹⁹⁹ + 3 + II²⁰⁶ + (IV+1)²¹⁵ + (VI-3)²²⁴ + (V-1)²³³ + (VI+3+1)²⁵⁰ + (VIII-1)²⁶⁵ + (II+1)²⁷⁰ + 2IV²⁸⁶. Einige wenige Reklamanten. Neuere Foliierung, die das Vorsatzblatt aus Perg. als Bl. 1 gezählt und das Bl. 52a überschlagen hat. Schriftraum ca. 17×11 cm, um 45 Zeilen. Kursive hauptsächlich von einer Hand des 15. Jh. Andere (spätere) Hände haben auf leergebliebenen Bl. jeweils am Schluß der Lagen weitere Texte eingetragen. Die Predigten sind offenbar lagenweise abgeschrieben worden, denn in der Regel umfaßt eine Gruppe Predigten zu einem Festtag jeweils eine Lage, und oft sind Bl. am Schluß der Lagen leer geblieben. Möglicherweise sind die Lagen erst vor dem Einbinden in Kalenderordnung gelegt worden. Gelegentlich Rubrizierung. Für Schweden als Schriftheimat sprechen einige wenige von der Schreiberhand eingetragene schwedische Vokabeln (z. B. 194r). Beschädigter Kopertband. Das Vorsatzblatt enthält ein wohl im frühen 14. Jh. geschriebenes Brieffragment (→ *De uno confessore non pontifice* <). Auf der letzten Versseite sind von später Hand einige wenige schwedische Personen- und Ortsnamen eingetragen.

Die Hs. hat keinerlei Besitzervermerke. Sie gehörte jedoch wahrscheinlich dem Kloster Vadstena, denn immer wieder treten Gemeinsamkeiten mit in Vadstena entstandenen Predigten auf (im folgenden jeweils angegeben).

3

Die Predigten der Sammlung stehen in Kalenderordnung. Gelegentlich Exempla (Initien im Register). Die Predigten zu den Episteln sind z. T. von GUILHELMUS PERALDUS, bezeichnet SCHNEYER, Rep. 2, S. 543 ff.; die Nummern im folgenden jeweils angegeben.

6

2r → *dominica prima aduentus* <. *Induimini dominum Ro xijl.*[14] *Induimini dominum hoc est habitu gratie et virtutum* ... [3r] ... *iob xxxix* [sc. 29, 14] *Justicia indutus sum*. Dann Schneyer Nr. 130-131. 5r *Fidelis sermo* ... [1 Tim 1, 15] *Beatus paulus christi apostolus et doctor gentium de christi aduentu*

penuncians premittit duo: sermonis sui veritatem ... [6r] ... *Eripuit nos a potestate tenebrarum* [Col 1, 13] *etc hanc humanam miseriam et dei misericordiam dicit damascenus hominem in paradiso exactum gratia*. 6v *Ecce rex tuus venit* ... [Mt 21, 5] *Quattuor notantur Primum Aduentus christi admiranda jocunditas* ... — *iniqui regnum dei non possidebunt* [I Cor 6, 9]. *Ecce rex tuus venit* ... *Si aliquem regem siue principem ad nos venturum suscepiuri sumus* ... [7v] ... *non habebo regem nisi ihesum christum*. *hec ille*. Vgl. SCHNEYER, Rep. 3, S. 221, Nr. 3; JACOBUS DE VORAGINE (abw. Schluß); vgl. auch C 10: 86r und C 328: 45v. 7v [P] *preparate corda vestra domino* ... [I Reg 7, 3] *Duo sunt hic consideranda Primum est dei monicio secundum est remuneratio* ... [8av] ... *liberabit dominus de ... potestate carnis mundi et dyaboli quibus servire est servitus culpe*. 9r → *dominica prima aduentus* <. *Dicite filie syon ecce rex tuus venit* ... [Mt 21, 5] *Verba ista sumpta sunt a zacharia propheta quia zacharia 9 dicitur similiter exulta filia ierusalem* ... [11r] ... *super omnia bona sua scilicet glorie construxit eum Illa bona concedat*. NICOLAUS DE AOUAERVILLA, S. SCHNEYER, Rep. 4, S. 189, Nr. 1; die 11r folgende Predigt Nr. 2, 12v von späterer Hand eingetragen: *Exemus ergo et obitum honeste omnia preparando sicut dicitur exi tu et tota cognatio tua scilicet a morbo gravissimo et vili scilicet lepra que dicitur malum* ... [13r] ... *convaluit ad tactus pene plenam evasione[m] etc deo gratias*. 13v, 13ar-v Kurze Aufzeichnungen weiterer Hände: → *Cause aduentus christi in carnem* <. *Fuerunt autem octo cause propter quas antiqui patres fuerunt desiderabant aduentum christi in carnem* ... *Quam anguste erunt vie reproborum in die iudicii* ...

14r → *Dominica 2^a aduentus* <. GUILHELMUS PERALDUS, Schn. Nr. 132-134. 17r *Christus suscepi vos in honore Ro xvl.*[7] *Suscipite insitium verbum* ... [Iac 1, 21] *Secundum quod dicit veritas Mt iijl.*[4] *Non in solo pane vivit homo* ... [20v] ...

Nota qui adheret mercatori ad dalmipnum — (bricht ab?) 21r *Tunc videbant filium hominis ve[n]ientem* ... [Lc 21, 27] *Secundum visidorum libro de summo bono: In quolibet iudicio 4° persone requiruntur* ... [22v] ... *sic ipsum videre ac secum regnare ipse nobis concedat* ... JACOBUS DE VORAGINE, S. SCHNEYER, Rep. 3, S. 221, Nr. 7; vgl. auch Rep. 4, S. 549, Nr. 4; PERRGRINUS DE OPPETIN. 22v

[Sermo?]. [C] *lum resurgunt impij et unaqueque anima corpus suum inspicit* *maledicit ei* ... [22ar] ... *5us digitus penarum innumerabilitas*. 22av [Exemplum]. *Duo milites ex deuocione iuerrunt ultra mare visitare loca sancta. accidit quod veniunt ad vallem josaphat* ... 23r → *Item dominica 2^a aduentus* <. *Erunt signa in sole* ... [Lc 21, 25] *et in ewangelio hodierno. karissimi in ewangelio isto fit specialis mencio de aduentu christi ad iudicium* ... [24v] ... *sed solum terreni omnes a deo occupati*. Dann fehlt anscheinend eine Lage.

5r [Dom. 3. Adventus]. Anfang fehlt. — *reuelare hominem quia sine voluntate iuscumque* ... [25v] ... *et qui aliis miseretur dei misericordiam consequetur*. 5v *Quid existis videre in desertum etc Mt xvl.*[7] *In verbis istis tria sunt consideranda Primum est unde debemus exire 2^m est ubi debemus ire 3^m est quid*

1. Överskrift

Här råder inga osäkerheter. De texter och författare som finns i rubriken finns där därför att de dominerar textmassan eller är erkända författare. Smärre texter och notiser är inte med i rubriken. Informationen i denna del av posten har jag använt när jag har analyserat textsammansättningen i biblioteket (Undersökning 2). Utifrån rubriken kan man också avgöra om texten är av liturgisk karaktär eller sådan, att den tillhörde arkivet, eller typexemlet för en nunnas privata läsning.

2. Ur "Schlagzeile" har jag noterat proveniens I (=tillkomstort) och tillverkningsår. Varianterna visar a) ingen osäkerhet b) säkerhet för en del av volymen, osäkerhet (markerad med frågetecken) för andra delar c) osäkerhet vad gäller hela handskriften d) ingen uppgift.

Är en bok icke tillverkad i Vadstena måste det finnas tydliga indikationer på att den tillhört klostret för att kunna räknas i min undersökning. Är en bok däremot tillverkad i Vadstena kan man med mycket stor säkerhet säga, att den också funnits i klostret⁶⁶, och, såvida den inte tillhör någon av de typer ovan nämnda (liturgisk o.s.v.), har tillhört biblioteket.

Eftersom tillverkningsorten när det gäller böcker tillverkade i Vadstena är så avgörande, har det när MHUU uttrycker osäkerhet inför detta krävts en närmare analys av dessa fall. Jag har då redovisat för detta i en fotnot⁶⁷.

Lämnas i beskrivningen ingen uppgift om tillverkningsort eller kan man inte tydligt visa på, att boken tillhört klosterbiblioteket, har jag ej tagit med den i undersökningen.

Ett osäkert årtal för tillkomsten kan vara en mager hjälp i bestämmandet av förvärvstid.

3. I den kodikologiska beskrivningen kan man få veta om boken består av flera mindre häften av olika karaktär och tillkomsttid. För vissa volymer har jag fått placera dessa olika "libelli" i olika kategorier på grund av deras skilda förvärvshistoria.

4. Volymens historia tas upp därnäst. Här finner man uppgifter om omständigheterna kring förvärvet, om de är kända. Historieavsnittet bjuder dock ofta på sådana upplysningar, att man kan sluta sig till förvärvsår och/eller förvärvssätt. Där förvärvsåret inte är självklart, förklaras gången för mitt resonemang i en fotnot.

5. Bibliografin över handskriften tar upp böcker, vars information katalogisatorerna redan beaktat under sitt arbete. När katalogen uttrycker en lätt tveksamhet, har jag själv kontrollerat sekundärlitteraturen, för att göra ett eget avgörande. Detta är i förekommande fall redovisat i en fotnot.

6. Textinnehåll redovisas, som tidigare sagts, olika utförligt. Predikosamlingarna är i allmänhet djupare katalogiserade än övriga texter i C-samlingen. Förutom att jag här har tittat på texternas karaktär vid min uppdelning i kategorier (se Undersökning 2) kan man här också finna textavsnitt och uttryck som gör att man kan binda handskriften till Vadstena där MHUU i vetenskaplig nit uttrycker osäkerhet (se rubriken Anmärkning om bestämmande av Vadstena som tillverkningsort).

Hade jag påbörjat min undersökning något senare hade jag från början kunnat använda mig av det omfattande registret till MHUU, som utkom på hösten 1995. Som tröst för det extra arbetet har jag i registret *Registrum nominum et rerum* förutom att kontrollera mina proveniensuppgifter, använt informationen under *Bücher*, nämligen *Ausleihe*, *Bestand/Bibliothek*, *Niels in Vadstena*, *Erwerb*, *Herstellung und Preise* och *Verweisungen auf andere Vadstena-Hs*. I supplementets *addenda et corrigenda* har jag också hittat ett par värdefulla nya uppgifter.

⁶⁶ Som tidigare nämnts lämnade få böcker klosterbiblioteket och klostret överhuvudtaget.

⁶⁷ Bedömningsgrunder för om en text är typisk Vadstenensisk tas upp under rubriken Anmärkning om bestämmande av Vadstena som tillverkningsort.

Bokbeskrivningarna i inkunabelkatalogen (Collijn) är väldigt korta i jämförelse med MHUU:s; här anges första och andra proveniens, signum, om sådant finns, samt en och annan i boken förekommande notis⁶⁸. Collijn har också noterat om boken är bunden i Vadstena och om den är sammanbunden med någon handskrift. Principerna för redovisning av min tankegång i noter är desamma som för handskriftsbeskrivningarna.

INFORMATION OM HANDSKRIFTER OCH FÖRVÄRV JAG INTE BEAKTAT

Beskrivningarna av textinnehåll lämnar, som framgår av beskrivningsordningen, naturligt nog inga hela texter. Dock vet man att vissa codices innehåller text, som kunde säga mycket om ett eventuellt medvetet förvärv. Diarium Vadstenense, C 89, berättar om resor och inköp, C 6 innehåller listor över bokinköp. Eftersom dessa texter ej finns med i katalogens beskrivningar, faller de utanför ramen för min undersökning. De faller utanför också genom det, att min undersökning skall bygga på de böcker som är i Uppsala idag, inte alla de som kanske en gång fanns i klosterbiblioteket.

MIN DATERING AV FÖRVÄRV

För min kategorisering har jag strävat efter att datera böckernas förvärv så nära som möjligt. Ibland kan man på året säga när förvärv av boken, eller delar av den, skett, ibland inom vilken tidsrymd. Ibland har jag fått nöja mig med att fastställa från vilket år volymen eller motsv. med säkerhet fanns i biblioteket. Konsekvenserna av detta kommer fram i kapitlet Undersökning.

Det är inte speciellt ofta förvärvsåret står uttryckligen noterat i handskriften. För de stora förvärvsgrupperna "munkinträden" och "tillverkade i klostret" har jag gått efter följande principer i min datering, men även för vissa böcker där förvärvssätt ej kunnat bestämmas.

Inträdesår

Vad gäller böcker som kommit till klostret med inträdande bröder har jag angivit broderns inträdesår som förvärvsår, även om det är outrett, huruvida dessa böcker då omedelbart insignerades i biblioteket. Det finns indicier på, att de fick ha dem på sitt rum, och att böckerna insignerades först efter broderns död. Dock tillhörde böckerna av princip klostret och bör ha varit tillgängliga för bibliotekets användare från det år brodern inträdde.

Dödsår

Vad gäller de biblioteksböcker som tillverkades i klostret har jag angivit författarens/ skrivarens dödsår som förvärvsår. Även i detta fall är det möjligt, att brodern fick ha de volymer han arbetade med/ hade arbetat med i sin cell fram till sin död, och det är väl också troligt, att delarna lånades ut vid behov. Däremot är det oftast omöjligt att säga när under sin livstid brodern färdigställt en volym, kanske tog det många år, kanske höll han på med flera samtidigt. Böckerna hamnade dock med säkerhet i biblioteket efter skrivarens död.

Vissa codices består av flera små böcker (libelli) som förts till biblioteket vid olika tidpunkter och bundits samman vid ett senare tillfälle. De enstaka delarna antar jag fanns i klostret, tillgängliga för biblioteket, efter att de en gång förts in där, och jag har tagit upp dem som del av beståndet. Varje del jag kunnat datera står som en enhet i summeringen av beståndet och en codex kan alltså förekomma två gånger i mina listor. Dessa, som är ett fåtal, är märkta med undernumreringar.

⁶⁸ Se bifogat exempel: Illustration 5, katalogbeskrivning av Uppsala UB 35:220.

Ill 5. Sidan 168 i Isak Collijns Katalog der Inkunabeln
der Universitätsbibliothek zu Uppsala, 1907.
Post nr. 700 beskriver en bok från Vadstena, UUB 35:220.

Campbell 922. *Voulliéme*: Bonn 541. — 1 got. Type = *Bradshaw* 2.
Es fehlen das erste u. letzte Blatt.
Hlzbd. m. br. gepr. Kalbsldr. [von Coster in Lübeck]. Rubriz.

700. **Herolt, Johannes.**

Sermones discipuli de tempore et de sanctis cum promptu-
ario exemplorum et de b. virgine.

Strassburg: [Johann Prüss], 1489. 2°.

Hain *8497. — 2 got. Typen = *Haebler* 2. 8.

Provenienz: i. Hunc librum legauit monasterio Vadsten-
ensi dominus tordo laurentij p[repositus] et curatus in rog-
bergha pro vltimo suo testamento Cuius anima requiescat
[in] dei pace eternaliter Anno dominj mcdxcvij die Johannis
baptis[te] Apportatus per fratrem suum carnalem vz gud-
mundum laurentii ... — ii. Q 8° 2° in ordine [Vadstena Kloster-
Bibliothek].

Hlzbd. m. br. gepr. Kalbsldr. Rubriz.

701. **Herpf, Henricus.**

Speculum aureum decem præceptorum Dei.

Mainz: Peter Schöffer, 10. 9. 1474. 2°.

Hain *8523. *Proctor* 104.

Provenienz: Ex libris Magni Gabrielis Delagardie comitis
de Leckö. 1654.

Hlzbd. m. br. gepr. Kalbsldr. u. d. Jahresz. 1565. Rubriz.

702. **Herpf, Henricus.**

Speculum aureum decem præceptorum Dei.

Nürnberg: Anton Koberger, 12. 3. 1481. 2°.

Hain *8524. *Proctor* 1999.

Provenienz: Collegij Braunsbergensis Societatis Jesu.

Hlzbd. m. br. gepr. Kalbsldr. Rubriz.

Herxen, Theodoricus de: s. Theodoricus de Herxen.

703. **Hesiodus.**

Georgica per Nicolaum de Valla latine reddita.

Leipzig: Jakob Thanner, 16. 4. 1499. 4°.

Hain *8540. *Proctor* 3073.

Provenienz: Inscriptus Catalogo librorum Collegij Pos-
naniensis societatis Jesu 1609.

Halblbrbd.

Bibliotekets signeringssystem som hjälp vid dateringen av förvärv

Som nämnts i tidigare avsnitt fanns för biblioteket ett signeringssystem som i två olika former förekommer på böckerna. Äldre böcker visar spår av ett signum med två led bestående av en bokstav och en siffra. Ibland har dessa tvåställiga signa av en senare hand kompletterats med ett tredje led, ytterligare en siffra. Yngre böcker uppvisar nästan uteslutande signa med tre led. Inom forskningen har man redan tidigt varit överens om att det är fråga om en utvidgning av systemet, när det gamla inte längre har räckt till för att ge en god hänvisning till bokens placering.⁶⁹ Utvidgningen föranleddes av boksamlingens växande, och det verkar även som om man vid ungefär samma tidpunkt fick bygga till hyllor i biblioteket. Övergången mellan de båda systemen markeras av en period, då referenser till böcker i biblioteket består av ett tvåställigt signum och en grundlig beskrivning av bokens utseende. Denna övergångsperiod beräknas vara slut senast 1447, varefter man uteslutande använder treställiga signa. Katalogposten berättar om huruvida det på boken finns spår av gammalt signum, och detta kan användas som ett indicium för att den förvärvats före eller efter ca 1447.

PRINCIPER FÖR UPPDELANDE AV FÖRVÄRV I PERIODER⁷⁰

För min undersökning av förvärvets utveckling över tid har jag i mitt arbete delat upp bibliotekets förvärvs- och uppbyggnadsperiod i fyra ungefär lika långa perioder om ca 40 år, där utgångsåret är det första kända förvärvsåret, slutåret det sista kända förvärvsåret. Indelningen motiverar jag så:

Utgångsåret är 1374, det år Vadstena kloster börjar sin religiösa verksamhet i och med relikernas införande. Från detta år, och kanske även redan innan började människor bosätta sig i klostret i väntan på dess officiella invigning. En av dessa första invånare och blivande klosterbroder var Gudmarus Frederici,⁷¹ som till klostret tog med sig en ganska god samling böcker.

Period 1: 1374 - 1410. Vi vet inte, när bibliotekslokalerna första gången togs i bruk eller när man började ge böckerna signum. En av dem som signerade böcker var "bibliotekarien"⁷² Andreas Lydekini, vars hand känns igen på många av volymerna. Systemet måste alltså ha tagits i bruk före hans död 1410.

Period 2 omfattar åren 1411 - 1447, det senare det år från vilket signeringssystemet endast med några få undantag uppvisar treställiga signa.

Period 3 : 1448 - 1490. Slutårtalet markerar ett ungefärligt 40-års-intervall.

Period 4: 1491 - 1531. 1531 är förvärvet på den bok daterad, som uppvisar det senaste förvärvsåret av alla. Vid denna tid hade redan seden att signera böckerna börjat förslappas⁷³. Vi vet att bibliotekets sista rester upplöstes med klostret 1595. Mellan dessa år plundrades klostret flera gånger, första gången 1543. Brödrakonventet upplöstes 1550.

Beaktande detta torde man kunna förlägga bibliotekets uppbyggnadsperiod till tiden 1374 - 1531. De exakta intervallen har modifierats till fördel för mer exakta uppgifter om beståndets sammansättning i perioderna.

⁶⁹ Aarno Malin(iemi), *Studier i Vadstena klostrets bibliotek. för terminus ante quem* och Monica Hedlund, *C collection and C catalogue...* S. 246 ff. för *terminus ante quem non*

⁷⁰ Curt Wallin kommer i sin tidsindelning i sin undersökning om Vadstenanunnornas sociala proveniens nära min.

⁷¹ Carl Silfverstolpe, *Klosterfolket i Vadstena*. - Stockholm, 1898-99. - 1-2.

⁷² Aarno Maliniemi, *Studier i Vadstena klostrets bibliotek*, s. 137.

⁷³ a.a., s. 136.

ANMÄRKNING OM BESTÄMMANDE AV VADSTENA SOM TILLVERKNINGSORT

I de fall, då katalogen uttrycker osäkerhet vad gäller Vadstena som tillverkningsort, och jag själv utifrån katalogpostens beskrivning av texten har haft en möjlighet att göra en bedömning, har jag använt följande bedömningsgrunder⁷⁴.

Vad gäller predikosamlingar tyder rubriken *in concursu* eller *ad populum* på tillverkning i Vadstena, eftersom rubriken inleder en predikan som skulle hållas ”inför en stor samling tillströmmande människor”, något som i Sverige på denna tid inte skedde på många andra ställen än i Vadstena.

En ”vanlig” församlingspräst hade ensam uppdraget att hålla predikan i kyrkan varje söndag och helgdag. I Vadstena var de tretton att dela på sysslan. När en vadstenabroder skapar en typisk vadstenensisk predikosamling, samlar han predikningar från eller för de söndagar och helgdagar just han har predikouppdraget⁷⁵. Att de samlade predikningarna inte följer kyrkoåret söndag för söndag, utan ”hoppar“ mellan dem är typiskt för Vadstena.

Om den predikanten refererar till heliga Birgitta som *mater nostra* d.v.s. ”vår moder” bör predikan vara författad av en Birgittinbroder.

Typiskt för Vadstena är vidare att man, efter att man kopierat en del av en predikan av annat ursprung än Vadstena, fyller på med utdrag ur Birgittas Uppenbarelser, exempel från hennes levnad eller annat om Birgitta.

Ibland kan man i texten också hitta avsnitt, som bara kan vara av intresse för klostret, som t.ex. notiser om val av generalkonfessor.

⁷⁴ De bedömningsgrunder jag valt att använda har framkommit under diskussion med Monica Hedlund och projektgruppen Vadstenabrodernas predikan.

⁷⁵ Söndagsordningen kan man se i Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid, artikel *Söndag*. Se även samma lexikon artikel *Kalender*.

DEL III: Undersökning

INLEDNING

Mina första ansträngningar har gått ut på att utifrån MHUU:s och Collijns beskrivningar, i enlighet med mina fastställda principer, skilja ut de volymer som någon gång tillhört Vadstena klosterbibliotek. Av de ca 430 som tillhört klostret visade det sig vara ca 360 volymer, varav ca 320 handskrifter och ca 40 inkunabler, som någon gång tillhört brödernas bibliotek.

I **Bilaga 1: I- II** presenteras dessa 360 böcker. I **Bilaga 1: I** presenteras de böcker, vilkas förvärv jag kunnat datera ca 230 st. I **Bilaga 1: II** listas de, som jag inte kunnat datera ca 130 st. De daterbara böckerna presenteras i listorna grupperade i de tidsperioder jag tidigare definierat.

De daterbara förvärven i Bilaga 1: I utgör en grupp böcker, för vilka man känner till det årtal, *före vilket* de måste ha varit förvärvade, d v s det finns en *terminus ante quem*. Ur denna grupp kan man ta ut en undergrupp: Böcker, för vilka man på året när vet när de förvärvades. Den övergripande gruppen kallar jag i uppsatsen för "Biblioteksbestånd", undergruppen kallar jag "Förvärv".

I Bilaga 1: I, "Biblioteksbestånd" är böckerna kronologiskt ordnade i grupper efter den tidsperiod, då de med säkerhet fanns i biblioteket. Listan ger en bild av vilka böcker som fanns i biblioteket vid en viss tidpunkt och är kumulativ. Inom tidsperioderna är böckerna uppdelade efter förvärvssätt. Syftet med detta är att skilja ut passiva förvärv från aktiva förvärv.

Som tidigare sagts definierar jag ett medvetet förvärv som ett aktivt förvärv. För att få tag på de aktivt (=medvetet) förvärvade böckerna måste jag veta, på vilket sätt de olika böckerna blev förvärvade. När jag samlat de aktivt förvärvade böckerna, kan jag hos dem studera texttyper, förvärvsorter och tillverkningsorter, och få en bild av förvärvsaktiviteterna.

UNDERSÖKNING 1

De olika förvärvssätten i Vadstena (som framgår av materialet) var produktion och kopiering inom klostret (1), regelrätta inköp eller beställda avskrivningar (2), gåvor (3), eller att de blivande brödernas böcker vid munkinträdena blev klostrets egendom (4). Vissa böcker är med säkerhet förvärvade utom klostret, men man vet inte hur de kom in, utan bara mellan vilka årtal förvärvet skedde ("förvärvssätt" (5).

Som förvärvssätt (3) och (4) är passiva förvärv (varav 3 skulle kunna benämnas aktivt om man någonstans fann indicier på, att boken begärts till klostret som gåva, något som inte är fallet här) måste jag lägga dessa åt sidan tills vidare i min undersökning av aktivt förvärv. Man kan i detta syfte ej heller studera böckerna i kategori (5), även om här säkert gömmer sig en stor mängd aktiva förvärv. Sålunda återstår för tillfället böckerna med förvärvssätt (1) och (2) som möjliga studieobjekt.

En sammanfattning av hur böckerna i **Bilaga 1:I** fördelar sig över de olika förvärvssätten, och vilka förvärvssätt som varit de vanligaste under bibliotekets uppbyggnad, visas här i en tabell:

TABELL 1

FÖRVÄRVS-SÄTT	Totalt period 1-4: 1374-1531
1. Tillverkade i klostret	97
2. Inköp	15
3. Gåvor	4
4. Munkinträden	61
5. Okänt förvärvssätt, ej Vs-prod.	54
s:a	231

Som man kan räkna ut av Tabell 1 har av Uppsalaresten den största delen kommit till klostret utifrån (134 st.) Som förvärvssätt är tillverkning i klostret den dominerande. Stora grupper är också "munkinträden" och "okänt förvärvssätt", båda förvärvssätt som inte kan behandlas i min undersökning av aktivt förvärv. Om man ser enbart på sätt att förvärva böcker till klostret utifrån, är "munkinträden" vanligaste förvärvssättet. I gruppen "okänt förvärvssätt" kan dölja sig både dåligt dokumenterade inköp, gåvor, "munkinträden" och som gåva begärda böcker. Det finns dock ingen anledning att tro att dessa de skulle ha fördelat sig annorlunda över förvärvssätten "utifrån" än de vi känner till.

När jag nu ur Bilaga 1:I kan ta ut de böcker som förvärvats aktivt, alltså grupp (1) och (2) återstår att placera in dem i deras rätta tidsperiod. Eftersom jag nu är ute efter själva förvärvsögonblicket, räcker inte längre den mera "öppna" dateringen som gäller för böckerna i Bilaga 1:I, "Biblioteksbestånd". I period 4 finns ju t.ex. böcker som kan ha förvärvats någon gång mellan 1374 och 1531. Här får jag då vända mig till den snävare definieringen i undergruppen "förvärv", där det bara finns böcker, vars förvärv man kan datera till att ha skett inom gränserna för varje period. Böcker av förvärvstyp (1) och (2) som ingår i undergruppen "förvärv" presenteras i **Bilaga 2**.

Uppgifterna i Bilaga 2 sammanfattas i en tabell som visar gruppernas "Inköp" och "Tillverkade i klostret" fördelning av förvärvssätten över perioderna:

TABELL 2

	1374-1410	1411-1447	1448-1490	1491-1531	totalt 1374-1531
Tillverkade i klostret	22	11	25	19	77
Inköp	0	14	1	0	15
Summa	22	25	26	19	92

De böcker som till slut kvalificerade sig för en undersökning av aktivt förvärv enligt min plan visade sig vara inte fler än 92 stycken.

Som vi ser av Tabell 2 är 15 av de 92 böckerna inköpta, resten är tillverkade i klostret. Av sammanställningen framgår att produktionen av böcker i Vadstena tycks ha varit särskilt stor i förvärvsperiod 1 och förvärvsperiod 3, eller omvänt att den befinner sig i en svacka åren i första hälften av 1400-talet och en nedgång efter 1400-talets slut. 14 av de 15 böckerna som ensamma får representera "Inköp", köptes in vid ett och samma tillfälle, nämligen under kyrkomötet i Konstans 1414-1418.

SLUTSATSER UNDERSÖKNING 1

Man kan konstatera, att en rättvis bedömning av förvärvsaktiviteterna inte kan göras på ett så tunt underlag.

Man får dessutom ha i åtanke den snedfördelning mellan utländskt och "inhemskt" material som föreligger i Uppsalaresten. Inom resten på de 360 biblioteksböckerna är vidare möjligheterna att kunna datera förvärv olika goda för de två grupperna, i det att man lättare daterar förvärvet av en vadstenahandskrift genom skrivarens levnadsår. Tittar man på de handskrifter, vilkas förvärv inte kunnat dateras (i **Bilaga 1:II**), ser man att de som hamnat där i princip är förvärvade utifrån (111 utifrån mot 9 tillverkade i Vadstena!)

Är då materialet helt obrukbart när det gäller att säga något om brödernas förvärvsaktiviteter? Kan man få någon information ur de stora "stumma" grupperna, t.ex. "Biblioteksbestånd" eller "Okänt förvärvssätt"? I det följande har jag gjort ett försök att med ett annat grepp få en bild av förvärvet.

UNDERSÖKNING 2

Vi har nyss konstaterat att man inte kan dra några säkra slutsatser om medvetenhet i fråga om vad man aktivt köpte in och producerade, vare sig ifråga om texttyper, förvärvs- eller tillkomstorter, genom att studera enbart de aktivt förvärvade böckerna, eftersom underlaget är för litet.

Kvar till vårt förfogande har vi det stora passiva förvärvet. En mycket stor del av bibliotekets böcker förvärvades passivt, i synnerhet genom att invigda bröder inte fick betrakta sina medhavda böcker som sin egendom, böcker som sedan, kanske vid broderns död, insignerades i biblioteket. Dessa böckers förekomst i biblioteket borde ha påverkat det aktiva förvärvet; inköpen på så sätt, att man inte gärna köpte en bok som redan fanns i klostret, egenproduktionen på så sätt att de erbjöd material till kompilering och kopiering.

En antydning om vad som var populärt i det att det kopierades, eller vad man tyckte sig sakna torde man kunna få om man 1) på en bas-nivå studerade beståndets utseende och sammansättning (Bilaga 1:I) i fråga om texttyper i en period för att 2) jämföra det med bilden av det aktiva förvärvet (Bilaga 2) i efterföljande period, med förbehåll för det ringa materialet. Medvetenheten i förvärvet skulle här bestå i anpassning av valet av texter till ett stort men inte fulländat bestånd.

Jag har sålunda i denna Undersökning 2 utgått från materialet i Bilaga 1:I, de 230 daterbara volymerna, och materialet i Bilaga 2. I Bilagorna 1 och 2 utgörs varje enhet i listan av ett objekt, antingen volym eller del av volym, vars förvärv kunnat dateras. En volym eller del av volym kan bestå av en text eller av flera mindre texter, ofta inom helt olika ämnen. Om man skall göra en analys av textsammansättningen, kan man inte längre studera volymerna, utan får bryta ner dem i de texter den innehåller. Jag har utgått från den rubricering av böckerna som förekommer i katalogen. I denna undersökning baseras tabellerna alltså på *textenheter*.

I **Bilaga 3** presenteras de texter som, enligt MHUU, fanns i klosterbiblioteket under de olika perioderna. Först visas förvärvsbilden (baserad på Bilaga 2) i en period, för att följas av bilden av biblioteksbeståndet som det såg ut i samma period (baserad på Bilaga 1:I). Förvärvsbilden är helt ny varje period, medan biblioteksbeståndet utökas varje period.

För studiet har jag indelat texterna i olika texttyper, nämligen: Kategori I: *Sermones* = predikningar, den textform som vadstenabröderna själva använde i sitt skrivande, Kategori II: *Birgittatexter* = texter av och om Birgitta, sådant som borde vara typiskt för ett Birgittakloster, Kategori III: *Uppbyggelselitteratur* = litteratur som i allmänhet fanns i ett kloster för uppbyggande läsning, Kategori IV: *Asketisk-mystiska texter* = betecknande litteratur av en del teologer med en dragning åt det mystiska, och som Birgittaföljare ibland drogs till, Kategori V: *Teologisk-filosofiska texter* = litteratur som egentligen inte tillhörde den gängse klosterlitteraturen, utan sammankopplas med de studier i teologi och filosofi som förekom på universiteten i Europa, Kategori VI: *Samlingsband* = volymer som innehåller flera av dessa texttyper, som inte närmare kan indelas, samt till sist Kategori VII: *Övrig litteratur* = medicin, kyrkorätt, grammatik m.m. Vissa av bibliotekets texter rör sig på gränsen mellan dessa kategorier, men en så pass grov indelning av texterna kan ge siffror som går att kvantifiera.

I min bedömning av texterna har jag tagit del av allmänna uppslagsverk i kyrkohistoria, främst *Lexikon für Theologie und Kirche*⁷⁶.

⁷⁶ *Lexikon für Theologie und Kirche*. - I-XIV. - Freiburg, 1957-1967-

En sammanställning av materialet i Bilaga 3, nämligen texternas fördelning på de olika typerna i siffror.

De olika texttyperna fördelar sig så över perioderna:

TABELL 3

FÖRVÄRV 1: 1374 - 1410

Texttyp	Inköpta	Tillverkade i klostret	totalt
I Sermones	0	13	13
II Birgitta	0	1	1
III Uppbyggelse	0	2	2
IV Asketisk-mystiska texter	0	3	3
V Teologisk-filosofiska texter	0	4	4
VI Samlingshandskrifter	0	4	4
VII Övriga	0	3	3
SUMMA:	sa 0 enheter	sa 30 enheter	sa 30 enheter

FÖRVÄRV 1: Som vi sett redan i bilaga 2 bidrar inte gruppen "Inköp" med någonting alls under period 1 och period 4. Vad gäller produktionen i klostret ser man en övervikt i produktionen av sermones, i övrigt fördelar den sig relativt jämt över grupperna. Asketisk-mystiska texter i Birgittas anda produceras också, liksom teologisk-filosofiska skrifter. Den förra typen är naturlig i Birgittas eget kloster, men representerar tillsammans med den senare en kategori "lärdare" litteratur, som inte tillhörde den gängse klosterlitteraturen. Redan här märks en strävan att fylla på med olika slags litteratur, speciellt den "intellektuella", typisk för Vadstena.

**BIBLIOTEKSBESTÅND 1: 1347 - 1410 OCH
FÖRVÄRV 2: 1411 - 1447.**

Texttyp	Bestånd 1	Förvärv 2		
		Inköpta 2	Tillv. i klostret 2	Totalt förvärv 2
I Sermones	30	4	8	12
II Birgitta	1	0	0	0
III Uppbyggelse	11	3	0	3
IV Asketisk-mystiska texter	5	0	0	0
V Teologisk-filosofiska texter	15	9	1	10
VI Samlingshandskrifter	14	4	4	8
VII Övriga	12	4	0	4
SUMMA:	sa 88 enheter	sa 24 enheter	sa 13 enheter	sa 37 enheter

BESTÅND 1: Vad gäller de utifrån förvärvade texterna har munkinträdena nu fört med sig mycken sermones-litteratur, men också många teol.- fil.-texter, en del från brödernas respektive studieorter. Nästan lika många sermones tillverkas i klostret. Stor del av textbeståndet fram till 1410 ser ut att utgöras av sermoneslitteratur. I övrigt uppvisas ett ganska brett spektrum av olika texttyper, mycket

tack vare det passiva förvärvet. Fördelningen i övrigt är relativt jämn över kategorierna, men grupp II och IV uppvisar få texter.

BESTÅND 1 I FÖRHÅLLANDE TILL FÖRVÄRV 2: Med tanke på vad som fanns i biblioteket 1410 kan man nu se hur bröderna i på resa i valde att göra sina inköp i Konstans: Av vårt arbetsmaterial utgör fil.-teol. texter största delen, men man köper också in sermones, trots att man har ett "överskott" på det hemma, och här ligger också tyngdpunkten för produktionen i klostret. "Praktisk" litteratur av handbokskaraktär som i kategori VII behövdes för klostrets skötsel, och samlingshandskrifter med populära religiösa texter av olika slag gillades. Grupp II:s "nollor" på förvärvssidan förklaras av att man själv tillhörde främsta producenterna av Birgitalitteratur, grupp IV:s av att dessa texter i stor del återfinns i samlingshandskrifterna, och att de kan utgöra gränsfall till både grupp III och V. Tillverkningen av texter i klostret, som i denna period syns var ovanligt låg jämfört med övriga perioder, uppvisar någon övervikt på grupp I och VI. En teologisk- filosofisk text visar att man verkligen producerade även sådana.

BIBLIOTEKSBESTÅND 2: 1374 - 1447 INKL. BESTÅND 1 (Kumulativ tabell) OCH FÖRVÄRV 3: 1448 - 1490

Texttyp	Bestånd 2	Förvärv 3		
		Inköpta 3	Tillv. i klostret 3	Totalt förvärv 3
I Sermones	63	1	24	25
II Birgitta	1	0	0	0
III Uppbyggelse	27	0	1	1
IV Asketisk- mystiska texter	7	0	1	1
V Filosofisk- teologiska texter	42	0	0	0
VI Samlings- handskrifter	28	0	2	2
VII Övriga	23	0	1	1
SUMMA:	sa 191 enheter	sa 1 enhet	sa 29 enheter	sa 30 enheter

BESTÅND 2: Beståndets (1+2) sammansättning visar i detta stadium att sermones är en stor och snabbt växande grupp (63 st), följd av gruppen teol.- fil.- texter. I övrigt är typerna jämnt fördelade, förutom grupp II och IV som är påfallande små, möjligtvis av de skäl vi nyss nämnde för förvärv 2. **BESTÅND 2 I FÖRHÅLLANDE TILL FÖRVÄRV 3:** Tillverkningen har kommit igång igen och är uppe i Period 1:s siffror. Trots att sermones redan är den största gruppen i beståndet ser man att produktionen nästan helt koncentrerar sig på denna litteraturtyp. Man producerar dock fortfarande en och annan av de andra texttyperna. Vadstenabrodern på resa väljer att kopiera predikningar.

BIBLIOTEKSBESTÅND 3: 1374 - 1490 INKL. BESTÅND 1 OCH 2 OCH FÖRVÄRV 4: 1491 - 1531

Texttyp	Bestånd 3	Förvärv 4		
		Inköpta 4	Tillv. i klostret 4	Totalt 4
I Sermones	92	0	17	17
II Birgitta	1	0	2	2
III Uppbyggelse	32	0	2	2
IV Asketisk-mystiska texter	8	0	1	1
V Filosofisk-teologiska texter	47	0	1	1
VI Samlingshandskrifter	36	0	1	1
VII Övriga	29	0	0	0
SUMMA:	sa 245 enheter	sa 0 enheter	sa 24 enheter	sa 24 enheter

BESTÅND 3: Beståndet som helhet (1+2+3) ger en bild av att den tidigare trenden håller i sig - det är predikningar och litteratur kring dessa som fyller upp hyllorna. Det är slående, att sermones utgör nästan all produktion. Teologisk- filosofisk litteratur finns i hög grad, liksom texttyperna III, VI och VII. Birgittalitteraturen, som vi genom andra källor vet fanns i klostret, blir inte synlig här.

BESTÅND 3 I FÖRHÅLLANDE TILL FÖRVÄRV 4: Även i Period 4 fortsätter man sermonesproduktionen på andra gruppers bekostnad. Predikoverksamheten var förvisso en av brödernas huvuduppgifter, men de är ändå anmärkningsvärt dominerande. Noteras bör däremot, att man fortfarande vill producera asketisk-mystiska och teologisk-filosofiska texter, något som kan sägas vara speciellt för Vadstena, det förra med tanke på kulten kring Birgitta, det senare med tanke på klostrets "intellektuella" karaktär.

BIBLIOTEKSBESTÅND 4: 1374 - 1531 INKL. BESTÅND 1, 2 OCH 3

I Sermones	113
II Birgitta	4
III Uppbyggelse	37
IV Asketisk-mystiska texter	9
V Filosofisk-teologiska texter	67
VI Samlingshandskrifter	40
VII Övriga	33
SUMMA:	sa 303 enheter

Bestånd 4 (1+2+3+4), slutligen, visar att den bild av beståndets sammansättning vi tidigare sett inte förändrats: Sermoneslitteraturen ser ut att utgöra en hel tredjedel av alla texter i klostret en bild i enlighet med tendenserna i tidigare perioder. De tämligen extremt låga siffrorna för grupp IV torde kunna förklaras på samma sätt som under period 1, för grupp II kan ytterligare en förklaring vara att många Birgittatexter förevigades, såsom varande extra betydelsefulla, på det finare materialet pergament, och var sålunda eftertraktade som inbindningsmaterial under reformationen. Det var dessutom en texttyp som gärna drogs in såsom varande 'papistisk'.

PERIOD 1, 2, 3 och 4

AKTIVA FÖRVÄRV

INKÖP 1374 - 1531

I Sermones	5
II Birgitta	0
III Uppbyggelse	3
IV Asketisk-mystiska texter	0
V Filosofisk-teologiska texter	9
VI Samlingshandskrifter	4
VII Övriga	4
SUMMA:	sa 25 enheter

Fördelningen av texterna från Konstansinköpet och en vadstenabroders textkopiering har kommenterats under Förvärv 2.

TILLVERKADE I KLOSTRET 1374 - 1531

I Sermones	62
II Birgitta	3
III Uppbyggelse	5
IV Asketisk-mystiska texter	5
V Filosofisk-teologiska texter	6
VI Samlingshandskrifter	11
VII Övriga	4
SUMMA:	sa 96 enheter

Om man tittar på tillverkningen över alla fyra perioderna (1374-1531) syns koncentrationen på produktion av sermones mycket tydligt. Samlingshandskrifter med texter av blandad karaktär, dock mest teologiska småtexter, är någorlunda populärt. Det är dock inte utan betydelse, att vi faktiskt har några siffror på övriga grupper också.

BESTÅND 4: 1374 - 1531

Texttyp	(Utifrån)	(Tillverkade i klostret)	Totalt
I Sermones	51	62	113
II Birgitta	1	3	4
III Uppbyggelse	32	5	35
IV Asketisk-mystiska texter	4	2	9
V Teologisk-filosofiska texter	61	6	69
VI Samlingshandskrifter	29	11	40
VII Övriga	29	4	33
SUMMA:	sa 207 enheter	sa 96 enheter	sa 303 enheter

Hur stor del av bibliotekets litteratur som producerades i klostret ses förutom i Undersökning 1, tabell I, också i denna tabell, här är dock volymerna uppdelade i texttyper. Ca 32% av texterna producerades i klostret, och trots den stora produktionen sermones får man in "friskt blod" utifrån i nästan samma utsträckning. Utav dessa är dock endast fem stycken som är aktivt förvärvade.

SLUTSATSER UNDERSÖKNING 2

Det material vi har att röra oss med kan ge en bild av biblioteksbeståndet som det såg ut i olika stadier (perioder) av bibliotekets uppbyggnad, med de förbehåll jag nämnt tidigare i uppsatsen. Jämför man produktion och inköp med biblioteksbeståndets sammansättning synes man strävar efter att vara så väl utrustad för sin predikoverksamhet som det är möjligt. Över alla perioder är denna texttyp i starkt växande, och det är denna typ man väljer att fortsätta producera, trots att man är så välförsedd med dem. I slutperioden är sermones-gruppen helt dominerande.

Trots att så många böcker kommer in genom munkinträden eller på andra sätt syns också, i inköp och i att den faktiskt kopieras, ett intresse finns för den mer abstrakta, intellektuella teologiska och filosofiska litteraturen. Detta visar på att den var behövd och användes, troligen även den i predikoverksamheten och i undervisningsverksamheten. Att de asketisk-mystiska texterna uppvisar så låga siffror är märkligt, eftersom det var i denna typ av texter en Birgittinbroder kunde få sin andliga identitet stärkt, och eftersom litteraturen var också viktig för förståelse av kulten och verksamheten kring Birgitta. Det är troligt att många asketisk-mystisk mindre text döljer sig i samlingshandskrifterna: här torde och den vanligtvis flitigt använda uppbyggelselitteraturen finnas. Just dessa texttyper har vaga gränser mot varann. Kanske var det också en orsak till att man gärna blandade dem i en och samma volym. Vad gäller de övriga typerna av litteratur, är det mindre förvånande att de kopieras och köps in, som det är litteratur som i allmänhet förekommer i ett kloster, som hjälp i dagliga göromål och till uppbyggelse för den enskilda klostermedlemmen.

KOMMENTAR TILL SLUTSATSERNA I UNDERSÖKNING 2

Tidigare i min uppsats har jag antytt, att man i biblioteket behöll de böcker som en gång kommit dit, vare sig det berodde på att man verkligen ville ha dem där, eller att de behölls på grund av att de hade ett ekonomiskt värde. Man har, så vitt vi vet, varken gallrat ut eller sålt böcker. Därför kan man inte veta om man i biblioteket verkligen önskade alla de böcker som kom dit av sig själv. (Vilka som verkligen användes är ju bland andra saker föremål för studier inom projektet Vadstenabroderernas predikan.)

Man kan därför inte ha alltför stor tilltro till beståndets utseende och sammansättning som den synes. Upprepas bör dessutom att det finns problem med snedfördelning i representationen (vilka böcker som bevarats till oss) som omnämndes tidigare.

SLUTSATSER: SUMMERING

Jag ställer i uppsatsens början frågan, huruvida det kan ha funnits en klostrets gemensamma tanke bakom förvärsaktiviteterna i Vadstena klostrets bibliotek, ett "medvetet förvärv". I avsnittet för problem och metod konstaterar jag att förutsättningarna i hög grad fanns; förutom detta har vi sett att rådslag kring dessa frågor förekom. I min undersökning av detta har jag velat titta på förvärsaktivitetens utvecklingen över tid, varvid mitt material har varit daterbara förvärv över en period på ca 160 år, uppdelade i intervaller på ungefär 40 år.

Mitt material har från början dragits med en icke-representativitet: Andelen böcker tillverkade i Vadstena torde i Uppsalaresten vara onormalt stor.

En första överblick av materialet gav vid handen, att en stor del av mitt ursprungliga arbetsmaterial inte kunde användas i min undersökning: Eftersom jag skulle använda mig av "daterbara förvärv", fick nästan en tredjedel, 130 st., lämnas utanför. Speciellt svårt var det att datera förvärven av böcker som kommit till klostret utifrån. Att dessa till så stor del ligger utanför undersökningen ger en ytterligare snedfördelning av det kvarvarande materialet.

Under min första undersökning, Undersökning 1, som gick ut på att hos de förvärvade böckerna studera texttyper, förvärsorter och tillverkningsorter, kunde jag konstatera dels att materialet för denna specifika undersökning var för litet för att kunna ge någon tillförlitlig information om dessa saker, dels att materialets tillförlitlighet återigen blev lidande av att förutsättningarna för datering var olika goda för de två kategorier som skulle jämföras.

Min andra undersökning, Undersökning 2, gick ut på att försöka ge en bild av förvärvet genom att studera vad som fanns i biblioteket i de olika perioderna för att jämföra det med den något skeva förvärsbilden. Den bild man får visar, inte så förvånande, en koncentration på tillverkningen av predikningar, som, trots att samma sort strömmar in med som passivt förvärv, håller relativt jämn fart över de fyra perioderna. I sista perioden ser de ut att uppta en hel tredje del av bibliotekets bestånd av texter. Noteras bör också att man inte föraktar att kopiera litteratur som står något utanför den gängse klosterlitteraturen.

SLUTKOMMENTAR

För att kunna utföra dessa två undersökningar har jag sammanställt ett arbetsmaterial, som visar beståndets sammansättning i olika perioder, dels i fråga om volymer, dels i fråga om texter. Det som varit mitt arbetsmaterial kan förutom för min undersökning vara till grund för andra studier kring Vadstena klosterbibliotek: Studerar man vidare i denna fråga, kan man till de befintliga uppgifterna foga vadstenaböcker som förvaras på andra håll i Sverige och Europa, därefter uppgifter från Diarium Vadstenense och boklistor, och kanske nyaste rön från projektet Vadstenabrodernas predikan. Det skall också bli intressant att se vad från Vadstena kloster man hittar bland Riksarkivets "munkepärmor". Studerar man signeringssystemet kan man, sedan man fogat Sten G. Linbergs undersökningar till listorna göra intressanta jämförelser. Studerar man systemet för uppställningen i biblioteket och samtidigt hur man behandlade inkomna böcker, kan man jämföra förvärsdateringarna med bokens uppställningssignum. Slutligen, studerar man en text, som tillverkats i Vadstena, kan man få en bild av, vad den författande brodern i fråga hade för arbetsmaterial att röra sig med - åtminstone: Den osynliga litteraturen utgör ju den absolut största delen.

Källförteckning

Tryckt material:

- Andersson, Roger, *Postillor och predikan*. - Stockholm: Akad. avh., 1993.
- Andersson, Roger, *Predikosamlingar i Vadstena klosterbibliotek*. - Uppsala: Inst. för klassiska språk, 1994.
- Andersson, Sven Olof, *Preachers in the Vadstena collection*. - Uppsala: Inst. för klassiska språk, cop. 1992.
- Andersson-Schmitt, Margarete, Hallberg, Håkan och Hedlund, Monica *Mittelalterliche Handschriften der Universitätsbibliothek Uppsala: Katalog über die C-sammlung*. - Bd 1-8. - Stockholm, 1988-1995.
- Annerstedt, Claes, *Upsala Universitets historia*. - Uppsala: Univ., 1877
- Annerstedt, Claes, *Upsala universitetsbiblioteks historia intill år 1702*. - Stockholm: Wahlström & W., 1894. - (KVHA:s handlingar 32:2)
- Andrén, Carl-Gustaf, *De septem sacramentis*. - Lund: Gleerup, 1963.
- Berthelsson, Bertil, *Studier i Birgittinerordens byggnadsskick*. - Lund: Akad. avh., 1946.
- Birgitta: hendes vaerk og hendes klostre i Norden*/ ed. Tore Nyberg. - Odense: Univ. forl., cop. 1991.
- Bring, Samuel E., *Svend Dahls bibliotekshandbok* / utgiven av Samuel E. Bring. - Del 1-2. - Uppsala: Almqvist & W, 1924-31.
- Collijn, Isak, *Katalog der Inkunabeln der Kgl. Universitätsbibliothek zu Uppsala*. - Uppsala, 1907.
- Clark, John W., *The Care of Books*. - Cambridge: Univ. Press, 1909.
- Dahl, Svend, *Bokens historia* / översatt och bearbetad av Henning Wieslander. - Stockholm: Natur och kultur, 1929.
- Diarium Vadstenense* / ed. Claes Gejrot. - Stockholm: A & W, 1988.
- Gödel, Vilhelm, *Sveriges medeltidslitteratur. Proveniens*. - Stockholm: Nordiska bok, 1916.
- Handbok i svensk kyrkohistoria* / [av Yngve Brilioth och Hjalmar Holmquist]. - 2. uppl. - Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelse, [1959].
Del 1. Medeltiden.
- Hedlund, Monica, *C collection and C catalogue: A long term project...// Serving the scholarly community* / [ed. by Sten Hedberg...]. - Uppsala: Uppsala Univ., 1995.
- Hedlund, Monica, *Nya vägar in i medeltiden: Om C-samlingen...* / Historisk tidskrift för Finland 79(1994) nr. 3.
- Helgerånet: från mässböcker till munkepärmor* / [textansvarig: Kerstin Abukhanfusa]. - Stockholm: Stockholms medeltidsmuseum, 1993.
- Heliga Birgitta - budskapet och förebilden: Föredrag...* /red. A. Härdelin och M. Lindgren, Stockholm: A & W, 1991.
- Hirsch, Rudolf, *Printing, selling and reading, 1450-1550*. - Wiesbaden: Harrasowich, 1967.
- Höjer, Torvald, *Studier i Vadstena klostres och Birgittinerordens historia*, Uppsala: Akad. avh., 1905

Klemming, Gustaf E., *Svenska medeltidens bibelarbeten*. -Stockholm: Norstedt, 1848 - [1855]. Del I. (SFSS 16)

Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid... [Presidium för Sverige: Ingvar Andersson...; svensk red.: John Granlund]. - 2 opl. - Malmö: Allhem, 1980?-1982.

Lehmann, P., *Konstanz und Basel als Büchermärkte* //P. Lehmann, Erforschung des Mittelalters. - Stuttgart: Hiersmann. - Del 1 [1941].

Lexikon für Theologie und Kirche. - I-XIV. - Freiburg: Herder, 1957-1967.

Losman, Beata, *Norden och reformkoncilierna 1408-1449*. - Göteborg: Akademiförl., 1970

Malin(iemi), Aarno, *Studier i Vadstena klostrets bibliotek* // NTBB 13(1927). - S. 136

Messenius, Johannes, *Scondia illustrata*. - Vol 1-2 [T. 1-13]. -Stockholm, 1700-1704.

Nyberg, Tore, *Dokumente und Untersuchungen zur inneren Geschichte der drei Birgittenklöster Bayerns 1420-1570* . - [2]. - München: Beck'sche, 1974.

Medieval scribes, manuscripts & libraries / ed. by Parkes, M.B. and Watson, Andrew G. - Scholar Press, cop. 1978.

Rajamaa, Ruth, *Systrarnas verksamhet, undervisning och uppfostran i Vadstena kloster*. -Stockholm, Akad. avh., 1992.

Richtlinien Handschriftenkatalogisierung /Dt. Forschungsgemeinschaft, Unterausschuß für Handschriftenkatalogisierung. -5., erw. Auflage. - Bonn-Bad Godesberg: Dt. Forschungsgemeinschaft, 1992.

Sancta Birgitta, *Heliga Birgittas uppenbarelser*. -Bd 4: *Regula salvatoris med tillhörande Revelationes extravagantes*. - Stockholm: Norstedt, 1862.

Sancta Birgitta, *Opera minora I: Regula Salvatoris* /ed. by Sten Eklund. - Stockholm: A & W, 1975.

Silfverstolpe, Carl, *En blick i Vadstena klostrets arkiv och bibliotek* // Ur några antecknares samlingar. - Uppsala, 1891.

Silfverstolpe, Carl, *Klosterfolket i Vadstena*. - Stockholm: Norstedt, 1898-99. - 1-2.

Vadstena klosterbibliotek: ny katalog och nya forskningsmöjligheter / utg. Monica Hedlund och Alf Härdelin. - Stockholm: Almqvist & W, [1990]

Vadstena klostrets minnesbok: "Diarium Vadstenense"/ [Övers. av A. W. Lundberg]. - Omtr. - Vadstena: Birgittasystrarna, 1984.

Vadstenabrödernas predikan: Meddelanden. - Uppsala, Inst. f. klassiska språk. - 1- . - 1994 - .

Wallin, Curt, *Vadstenamunnornas sociala proveniens* // Birgitta, hendes vaerk og hendes klostre i Norden / ed. Tore Nyberg. - Odense: Univ. forl., cop. 1991.

Otryckt material:

Sten G. Lindberg, utkast till artikel om bokbanden i Vadstena.

Doc. Monica Hedlund, muntlig information.

BILAGA 1: I

Böcker, vilkas förekomst i biblioteket man kunnat datera

De uppgifter om handskrifterna som redovisas i notapparaten kommer, om inget annat anges, från MHUU, Collijn eller i resp. verk anförd litteratur. Ordet "handskrift" kommer här att förkortas till "hs".

PERIOD 1: 1374 - 1410

BIBLIOTEKSBESTÅND 1: 1374 - 1410

Dessa böcker fanns med stor sannolikhet i biblioteket 1410:

1) Tillverkade i klostret 1374-1410

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 393	1300-tal (1384)	1384
C 85	~1400	~1400
C 98	~1400	~1400
C 116 ¹	~1404	~1404
C 556 ²	kring 1400	~1400
C 259	1400	~1400
C 104	1400-1403	~1403
C 172	~1400 (1399)	~1400
C 2 ³	kring 1400	kring 1400
C 203	början 1400-tal	början 1400-tal
C 299	slutet 1300-tal	~1400
C 352 ⁴	1366-1400	1366-1400
C 333	1388-90	1388-1390
C 394	1350-1400	1374-1400
C 395	slutet 1300-tal	~1400
C 275	kring 1400	~1400
C 388	1387-90	1387-1390
C 835 a	kring 1400	~1400
C 124 ⁵	sent 1300-tal	~1390-1400 (tillverkades under denna period)
C 168: I (en del)	kring 1400	~1400
C 5: I (en del) ⁶	~1387-1390	~1387-1390
C 401	början 1400-tal	början 1400-tal

2) Inköpta 1374-1410

INGA BÖCKER KÖPTES IN

¹ MHUU hänvisar till Maliniemi, Studier, S. 135 f. ang. skrivare.

² Innehållet i denna hs bestämmer dess tillkomstort Vadstena.

³ De olika händerna är daterade till kring 1400, bland dem finns Johannes Suenonis' som dog i klostret 1390. Typiska vadstenatexter ses å fol. 57r och 144r.

⁴ Å fol. 1 r ses en typisk vadstena-rubrik. Boken citeras dessutom ofta av Johannes Borquardi, som Monica Hedlund kunnat meddela mig från hennes pågående forskning.

⁵ Det faktum att två vadstena-hs har tjänat som förlaga till denna visar på att denna är vadstenatillverkad.

⁶ Johannes Suenonis fortsatte att skriva på hs efter att han inträtt i klostret.

3) Gåvor 1374-1410

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 67 ⁷		före 1390
C 612 ⁸	början 1300-tal	ung. 1380-tal

4) Munkinträden 1374-1410

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 99 ⁹		1374
C 112		1374
C 265		1374
C 300		1374
C 315		1374
C 339 ¹⁰		1374
C 376		1374
C 611		1374
C 54 (en del)		1374
C 14 ¹¹		1387
C 121: I (en del)		1387
C 205		1387
C 276 ¹²		1387
C 309 ¹³		1387
C 552 ¹⁴		1387 el. 1393
C 553		1387 el. 1393
C 566 ¹⁵		1393
C 288 (del I)		1393
C 609 ¹⁶		1393
C 637		1393
C 624: I (en del)		del III 1393
C 387 ¹⁷		1404
C 199 ¹⁸		1407
C 272		1407
C 453 (några libelli)		1407
C 391 (en del) ¹⁹	1366-1400 (1379)	1379- (senast 1416)

⁷ Prior Petrus Olavi i Alvastra skänkte hs till vadstenaklostret någon gång på 1300-talet, men innan han dog 1390.

⁸ Hs är en gåva av ärke diakonen Canutus i Linköping. En sådan finns omnämnd i urkunder från 1385 och 1386.

⁹ Denna och de åtta hs som följer förvärvades i samband med Gudmarus Fredericis inträde i klostret troligtvis kring 1374.

¹⁰ Om denna säger MHUU "gehörte anscheiend Gudmarus Frederici". Ägaranteckningen är något skadad, men liknar den i t.ex. C 376 och C 611.

¹¹ Denna codex och de två följande har kommit till klostret i och med Johannes Suenonis d.ä. inträde i klostret 1387.

¹² "...dürfte der Codex mit ihm (Johannes Suenonis d. ä.) in das Kloster gekommen sein" enl. MHUU.

¹³ Förmodligen med Johannes Suenonis till klostret.

¹⁴ Både C 552 och C 553 sannolikt förda till klostret av antingen Petrus Johannis (broder 1393-) eller Johannes Suenonis d. ä. (broder 1387 - 1390) i samband med deras invigning till klosterlivet.

¹⁵ Denna och följande fyra hs blev klostrets egendom i samband med Petrus Johannis inträde i klostret 1393.

¹⁶ Enl. MHUU tillhörde hs eller åtminstone delar av den Petrus Johannis och är "nog" kommen till klostret genom honom.

¹⁷ Denna hade Johannes Johannis med sig vid sitt inträde i klostret 1404.

¹⁸ Denna och de två följande hs hade Thörnerus Andreae med sig vid sitt inträde i klostret 1407.

¹⁹ Styrcarus Thyrgilli har skrivit hs och tagit med sig en del av denna till klostret. Tyvärr vet man inte när han inträdde, men han dog i klostret 1416.

5) Okänt förvärvssätt, ej Vadstenaproduktion 1374-1410

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 28 ²⁰	1200- o. 1300-tal (1345)	1374-1410
C 121	1373	1374-1410
C 55	1300-tal delv. före 1327	1374-1410
C 114 ²¹	~1400	~1400-1410
C 171	1350-1400	1400-1410
C 580	1300-1350	1374-1410
C 595	1200- o. 1300-tal	1374-1410
C 168: II (codex som helhet)	kring 1400, 1300-tal	1374-1410
C 5: II (en del) ²²	1400-tal (1375)	1375-1410
C 615 (en del) ²³	sent 1300-tal	en del senast 1390

²⁰ Denna hs och de åtta följande har noteringar av Andreas Lydekini (död 1410).

²¹ "Der Titelzettel ist allem Anschein nach von Andreas Lydekini geschrieben"

²² Codex är delvis skriven i Prag bl.a. av de senare vadstenabröderna Johannes Suenonis d.ä. och Petrus Johannis omvartannat.

²³ En av delarna innehåller en tabell "anscheinend von dem Vadstena-Mönch Johannes Suenonis [död 1390] geschrieben".

PERIOD 2: 1411 - 1447

BIBLIOTEKSBESTÅND 2 : 1374 - 1447

Dessa böcker plus de som återfinns i tabell "Biblioteksbestånd 1" fanns med stor sannolikhet i biblioteket 1447:

1) Tillverkade i klostret 1374-1447

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 63: I (en del) ²⁴	1416-20	1420
C 334 ²⁵	tiden före 1384-1424	1424
C 326	1416-42	1442
C 335	1416-42	1442
C 157 ²⁶	1437	1437
C 631	1419-1446 (fel i MHUU!)	1446
C 328	1420-45	1445
C 390	1420-45	1445
C 3	ca 1447	1447
C 330	1428-47	1447
C 331	1428-47	1447
C 392	1428-47	1447

2) Inköpta 1374-1447

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 26 ²⁷		1418
C 72		"
C 76		"
C 77		"
C 87 ²⁸		"
C 161 ²⁹		"
C 190 ³⁰		"
C 277 ³¹		"
C 371		"
C 399		"
C 400		"
C 523		"
C 618 ³²		"
C 663 (ev. bara delvis) ³³		"

²⁴ I en del av hs syns enl. Milveden, I (Svensk tidskr. för musikforskning 46(1964), s. 89, anm. 27) vadstena-broder Petrus Olavis hand (broder 1408-1438).

²⁵ Hs förmodligen skriven av Finvidus Simonis (broder tiden från före 1384 till 1424).

²⁶ Hs omnämns två gånger i C6 å fol. 76r och 84r.

²⁷ Denna och följande 13 hs har med större eller mindre säkerhet köpts in för klostrets räkning vid reformkonciliet i Konstanz. I många av fallen verkställde frater Thorirus Andreae köpen resp. beställde avskrifterna.

²⁸ Handskriftskatalogen hänvisar till Lehmann, Skand. Reisefr. i NTBB 2(1937) s. 151 ang. eventuellt inköp.

²⁹ "...gehört wohl zu dem Codices, die das Kloster Vadstena während des Konzils in Konstanz erwarb".

³⁰ "mögllicherweise gehört die Hs zu den Codices, die das Kloster Vadstena während des Konzils in Konstanz erwarb". Thorirus Anreae har här gjort köpnotiser.

³¹ Innehåller köpnotiser av samma hand som de i C 26, C 72 m.fl. Köpt i Konstanz.

³² "...gehört wahrscheinlich, jedenfalls teilweise, zu den Bücherwerbungen zur Zeit des Konzils".

³³ "...die Hs (mögllicherweise nur der zweite Teil) wurde in Konstanz gekauft, anscheinend zur Zeit des Reformkonzils".

3) Gåvor 1374-1447

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 565 (del I) ³⁴		1413

4) Munkinträden 1374-1447

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
ev. C 549 ³⁵		1413
C 19 (delar) ³⁶		1440
C 237 (en del) ³⁷		1440
C 10 ³⁸		1442
C 75 ³⁹		1442
C 219		1442
C 218 (delvis) ⁴⁰		1442

5) Okänt förvärvssätt, ej Vadstenaproduktion 1374-1447

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
trol. C 621 ⁴¹	trol. skriven 1408-21	1421?
C 193 ⁴²	skriven 1408-21	1421?
C 290 (delar) ⁴³		1418
C 102 ⁴⁴	1383	1383-1447
ev. C 685	1400-tal (1416)	1418-1447
C 103	1380~	1380-1447
C 123	1400-1450	1400-47
C 220	~1430	1430-47
C 324	1400-1450	1400-47
C 351	början 1300-tal	1374-1447
C 360	1400-tal	1400-1447
C 525	1300-tal (1308?)	1374-1447
C 253	1400-1450	1400-1447
C 624: II	1375, 1416	1416-1447
C 661	1200-t., mot slutet	1374-1447
C 603	~1400	1400-1447
C 128 ⁴⁵	1400-tal	1400-1447

³⁴ Kanik (canonicus) Erlendus Magni skänkte denna del av hs till klostret år 1413.

³⁵ Handskriftskatalogen antyder att Johannes Hildebrandi (broder 1415 - 1454) medförde denna till klostret.

³⁶ Möjligen fördes delar av denna codex till klostret i samband med klostervigningen av Bondo Johannis 1440.

³⁷ Handskriftskatalogen hänvisar till T. Kleberg, *Har magister Andreas Bondonis ägt Uppsalahandskriften C 237?* i NTBB 62-63(1975-76) ang. handskriftens förre ägare. Kleberg identifierar ägaren med den i förra noten nämnda Bondo Johannis.

³⁸ Handskriften skriven och kompilerad av Ericus Simonis, broder 1442-64. Hela hs eller delar av den skrevs innan Ericus inträdde i klostret. (Se tillv. år)

³⁹ Denna hs och de två som följer kom till biblioteket när Carolus Andreae klostervigdes 1442.

⁴⁰ Enl. MHUU fullbordades denna codex först i klostret.

⁴¹ Frater Katillus Thorberni, broder 1392-1442, tillbringade en tid i England åren 1408-21. Katalogen antager, med ledning av textens karaktär, att han skrev boken där. Samma förhållande gäller nästa hs. Man kan antaga, att de kom till Vadstena med honom på tillbakaresan.

⁴² Uppgifterna kring denna hs kommer från supplementet till MHUU, rubriken *addenda et corrigenda*.

⁴³ Hs består av flera olika delar, varav åtminstone libelli II, V och VI borde ha funnits i biblioteket vid denna tid.

⁴⁴ Denna hs och de 30 följande har daterats till att ha funnits i biblioteket innan 1447. (se kapitel Problem och metod)

C 279	1300-tal	1374-1447
C 368	1300-tal	1374-1447
C 346	1300-tal	1374-1447
C 413	1300 o. 1400-tal	1400-1447
C 101	1350-1400	1374-1447
C 268	sent 1300-tal	ca 1380-1447
C 226	~1400-tal; 1100-tal	1400-1447
C 194? ⁴⁶	1200-talet?	1374-1447
C 238?	1434	1434-47
C 608?	1300-tal	1374-1447
C 86?	1400-1450	1400-1447
C 266 ⁴⁷	1400-1450	1400-1447
C 282 ⁴⁸	1400-tal	1400-1447
C 287	1417-1418	1418-1447
C 310 ⁴⁹	slutet 1300-tal	~1400-1447
C 53 ⁵⁰	1200- och 1300-tal	1374-1447

⁴⁵ Det äldre signumet kan i detta fall vara ett signum från ett annat bibliotek enligt Sten G. Lindberg. (Se även I Collijn i NTBB 4(1917) S.359)

⁴⁶ Vad beträffar denna hs och de tre följande uttrycker handskriftskatalogen en viss osäkerhet angående om det signum som gives varit tvåställt eller inte.

⁴⁷ Denna codex omnämns i codex C 330 som skrevs 1428-1447. Boken fanns alltså i biblioteket före 1447. Samma dateringsätt har använts för de tre följande hs. Uppgifterna har jag fått med hjälp av registret: Bücher, Verweisungen...

⁴⁸ Denna codex och den följande omnämns i C 331 (skriven 1428-1447) Register: Bücher, Verweisungen

⁴⁹ Denna hs omnämns i C 392 (skriven 1428-1447), t.ex. å fol. 35 v. Register: Bücher, Verweisungen

⁵⁰ Enl. katalogen är det "nicht sicher" att denna boks förra ägare är identisk med vadstenabrodern Johannes Johannis. Hs fanns dock i biblioteket senast 1447.

PERIOD 3: 1448 - 1490**BIBLIOTEKSBESTÅND 3: 1374 - 1490**

Dessa böcker plus de som återfinns i tabellerna "Biblioteksbestånd 1" och "2" fanns med stor sannolikhet i biblioteket 1490:

1) Tillverkade i klostret 1374-1490

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 6	1400-1454	1454
C 9	1442-64	1464
C 16	1439-50	1450
C 306	1446-60	1460
C 311	1440-53	1453
C 7 (del I)	1440-53	1453
C 73 (delvis)	1463	1463
C 312	1449	1449
C 313	1446-60	1460
C 314	1446-60	1460
C 317	1400-1458	1458
C 318	1448-58	1458
C 319	1446-60	1460
C 320	kring 1450	1450
C 325	1442-64	1464
C 337	1446-60	1460
C 338	1400-1450	1400-1450
C 343	1400-1450	1400-1450
C 349	1441-69	1469
C 355	1400-1450	1400-1450
C 358	1448-58	1458
C 386	1400-1450	1400-1450
C 634	1446-60	1460
C 396	1446-60	1460
C 332	före? 1458	~1458
C 198	1472-87	1487

2) Inköpta 1374-1490

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
trol. C 278 ⁵¹	1467-1471	trol. 1471

3) Gåvor 1374-1490

INGA BOKGÅVOR

⁵¹ Frater Thorkillus Elavi skrev denna hs i Hovedöya kloster i Norge under sin vistelse där 1467-771. Den latinska notisen av Thorkillus hand antyder att den var ämnad att tas med till Vadstena.

4) Munkinträden 1374-1490

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 224 ⁵²		1462
C 669		1462
C 263		1462
C 138 (ev. endast delar) ⁵³		1476
C 36 ⁵⁴		1478
ev. C 170 ⁵⁵		"
C 181 ⁵⁶		"
C 196		"
C 202		"
C 273		"
C 925		"
C 574		"
C 365 ⁵⁷		1478
C 613 ⁵⁸		1478
trol. C 223 ⁵⁹		1482
UUB 35: 135 (1) ⁶⁰		1487
C 359 ⁶¹		1488
C 623		1488

5) Okänt förvärvssätt, ej Vadstenaproduktion 1374-1490

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 640 ⁶²		1490

⁵² Denna hs och de två nästföljande tillhörde Gunnarus Beronis och kom med honom till klostret 1462.

⁵³ Hs eller åtminstone delar av den är införd till klostret av Johannes Matthaei när han inträdde 1476.

⁵⁴ Denna hs och de åtta följande fördes till klostret i samband med klostervigingen av Ericus Johannis 1478.

⁵⁵ "Er [Ericus Johannis] war möglicherweise Schreiber oder Besitzer des Werks..." Personligen tycker jag den latinska notisen tyder på att han var handskriftens ägare.

⁵⁶ "Die hs gehört wohl zu den Codices, die...Ericus Johannis in das Kloster Vadstena mitbrachte..." (Maliniemi, Studier... S. 134) (Ericus Johannis har behandlats utförligt av O. Odenius (ref. i MHUU).

⁵⁷ Ett pergamentsblad, som hittats på annat håll, från bandet till denna volym bär Ericus Johannis ägarmärke. Ericus har tagit hs till klostret. Uppgifterna enligt *add et corr.*

⁵⁸ Hs sannolikt kommen till klostret genom Petrus Caroli, klostervigd 1478.

⁵⁹ Thorstanus Johannis, broder 1482 - , tog troligen med denna hs i klostret.

⁶⁰ Enligt Collijn är denna bok inköpt 1476 av Michael Nicholai, broder 1487-1516.

⁶¹ Denna hs har sannolikt kommit till klostret med Simons, präst i Nora, inträde där 1488. Detsamma gäller nästföljande codex.

⁶² En latinsk notis i hs talar om att den blev "intitulatus" = "inregistrerad" eller "försedd med titel" år 1490.

PERIOD 4: 1491 - 1531

BIBLIOTEKSBESTÅND 4: 1374 - 1531

Dessa böcker plus de som återfinns i tabellerna "Biblioteksbestånd 1", "2" och "3" fanns med stor sannolikhet i biblioteket 1531:

1) Tillverkade i klostret 1374-1531

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 1 ⁶⁵	1450-1500	1450-1500
C 50 ⁶⁴	1450-1500	1450-1500
C 244 ⁶⁵	1450-1500	1450-1500?
C 245	1450-1500	1450-1500?
C 246	1450-1500	1450-1500?
C 247	1450-1500	1450-1500?
C 27	1400-tal	1400-1500
C 356 ⁶⁶	1400-tal	1400-1500
C 74 ⁶⁷	1400-tal	1400-1500
C 154	1400-tal	1400-1500
C 47 (större delen) ⁶⁸	1400-tal	1400-1500
C 364 ⁶⁹	1400-tal	1400-1500
C 329 ⁷⁰	1400-tal	1400-1500
C 382 ⁷¹	1400-tal	1400-1500
C 449 ⁷²	1400-tal	1400-1500
C 24 (en del) ⁷³	1476-1524	1524
C 243	1497	1497
C 304	1503	1503
C 361 (del I)	1506-1516	1516
C 308	slutet 1400-tal	~1500
C 344 ⁷⁴	slutet 1400-tal	~1500
C 321	slutet 1400-tal	~1500
C 322	1400-tal	1400-1500
C 348	1476-1514	1514
C 350	slutet 1400-tal	~1500
C 389	1400-tal (ev. före 1450)	1400-1500
C 519	1400-tal	1400-1500
C 522	1400-tal (1476-1514)	1514
C 363	1400-tal	1400-1500

⁶³ Dessa hs som är skrivna över en stor tidsperiod är inte knutna till någon viss skrivare, därför gäller ej sista årtal.

⁶⁴ Tecken på att denna hs är vadstenatillverkad finner man t.ex. å sid 94r och 108r.

⁶⁵ Denna och de tre följande hs har alla samma innehåll (indices) och speciella avlånga form. En av händerna (för tre av dem den enda) förekommer i alla hs. C 246 och 247 har bibliotekssignum. Vad gäller tillkomstort se tex C 246 s. 95r för Vadstena. Likhetera indikerar att de fyra är gjorda i Vadstena.

⁶⁶ I texten finns en hänvisning till en annan vadstenahandskrift, vilket tyder på att den tillverkats i Vadstena.

⁶⁷ Innehåller bl. a. en innehållsförteckning från slutet av 1400-talet.

⁶⁸ Ett tecken på att en del av denna är vadstenatillverkad finner man å sid 1v-16v.

⁶⁹ Tecken på att denna hs är vadstenatillverkad finner man t.ex. i texten från sid 1r och rubriken å s. 158r.

⁷⁰ Saknar signum eventuellt för att den är sent inkommen till biblioteket.

⁷¹ Att Acho Johannis finns med som skrivare och rubriken å sid 175r är tecken på att denna hs är vadstenatillverkad.

⁷² Handskriften skriven av flera händer, den yngsta från 1495-1527.

⁷³ Hs-katalogen hänvisar till Maliniemi, Studier, S. 142 ang. skrivare. Textinnehållet tyder på att texten är skriven i efter inträdandet i klostret.

⁷⁴ Att denna hs tillverkats i klostret framgår t.ex av rubrikerna å sid. 10r och 286v.

C 25 ⁷⁵	1400-tal	1400-1500
C 295	1487-95	1495
C 274	slutet 1400-tal	~1500
C 35 ⁷⁶	sent 1400-tal	~1500
C 302 ⁷⁷	1476-1514	1514
C 303	1476-1514	1514
C 327	1476-1514	1514
35:214(1) (hs-del) ⁷⁸	1478-1508	1508
C 362	1489-1514	1514
C 831	1515-20	1520

2) Inköpta 1374-1531

INGA BÖCKER KÖPTES IN

3) Gåvor 1374-1531

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
UUB 35: 220 ⁷⁹		1497

4) Munkinträden 1374-1531

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 576 ⁸⁰		1492
C 242 ⁸¹		1506
ev. delv. C 385 ⁸²		"
C 599		"
C 600		"
C 601		"
C 602		"
C 629		"
C 195		1506

⁷⁵ Ett indicium på att denna hs är vadstenatillverkad finner man t.ex. å sid 64v.

⁷⁶ MHUU hänvisar till R. Geete, som gett ut texten, och som menar att denna hs är vadstenatillverkad.

⁷⁷ MHUU hänvisar till Maliniemi, Studier, S. 139-145 för identifiering av hand och skrivare.

⁷⁸ En handskrift som är ihopbunden med detta tryck är skriven av Ericus Johannis, broder i Vadstena 1478-1508.

⁷⁹ Enligt inkunabelkatalogen skänktes boken till klostret 1497 av Tordo Laurentii "prepositus" och curatus i Rogberga genom en Gudmundus Laurentii.

⁸⁰ Hs kom till biblioteket i samband med Sueno Tordonis inträde i klostret 1492.

⁸¹ Denna hs och de sju som följer fördes till klosterbiblioteket av Olaus Johannis Guto, klostervigd 1506.

⁸² Enligt handskriftskatalogen kan Olaus Johannis Guto ha skrivit och tagit in en del av handskriften.

5) Okänt förvärvssätt, ej Vadstenaproduktion 1374-1531

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
trol. C 65 ⁸³	1300-tal (e. 1336)	1374-1516
C 31	1400-tal	1400-1516
C 178	1360, 1410	1410-1516
C 397	1300-tal	1374-1516
C 674	1343	1374-1516
C 63: II ⁸⁴		1416-1516
UUB 33: 38-39 ⁸⁵	1479	1479-1509
UUB 33: 31 ⁸⁶	1472	1472-1500
UUB 33: 122	ca 1470-tal	ca 1470-1500
C 923 ⁸⁷	bunden i Vz 1476-1524	1476-1524
UUB 31:176 ⁸⁸	1488-89	1489-1527

⁸³ Denna hs och de fem följande har daterats med hjälp av de noteringar av Michael Nicholais (broder 1487-1516) hand som finns i handskrifterna.

⁸⁴ Codex har innehållsförteckning skriven av Michael Nicholai.

⁸⁵ Enligt Collijn är boken bunden i klostret av Niels [Laurentii]?, verksam i klostret 1486-1511.

⁸⁶ Enligt Collijn är detta band och det som följer vadstenaband från 1400-talet.

⁸⁷ Hs bunden i Vadstena mellan 1476 och 1524.

⁸⁸ Boken innehåller en notering av Clemens Martini, broder i Vadstena 1495-1527.

BILAGA 1: II

Böcker, vilkas förekomst i biblioteket man inte kunnat datera

Dessa har tillhört klostret i Vadstena, men finns ej med på listan, på grund av att vare sig "bestånds-" eller förvärvsår har kunnat räknas ut:

C II⁸⁹; 4; 15⁹⁰; 17; 22; 30⁹¹; 34⁹²; 38⁹³; 39; 40; 43⁹⁴; 45; 46; 51; 52⁹⁵; 66; 78; 84; 89; 91;
100; 106; 107; 108; 109; 110; 111; 115; 118; 119; 131; 133; 136; 141; 151; 153⁹⁶; 156; 158; 159;
160; 162⁹⁷; 163; 166; 169; 173; 174⁹⁸; 175; 176; 177; 182; 185; 186; 188; 198; 200; 204;
208; 209; 211; 212; 216; 231; 234; 240; 251; 255; 260; 261; 262; 264; 267; 269⁹⁹; 270¹⁰⁰; 271; 280;
284; 285; 286; 305; 307; 342; 353; 357¹⁰¹; 360; 365; 363; 366; 369¹⁰²; 389¹⁰³; 398; 403¹⁰⁴;
452; 480; 504¹⁰⁵; 518; 528; 561; 563; 564; 567; 572; 591; 596; 598; 606; 607¹⁰⁶; 610; 622; 635;
639 + 628; 641; 643; 649; 672; 673; 681; 682; 695; 912

(Av dessa är C 4; C 153; C 270; C 357; C 365; C 403; C 518; C 528 och C 672 tillverkade i Vadstena.)

Inkunabler: UUB 33: 222; 33: 34; 35: 72-73; 33: 236; 33: 187; 33: 189¹⁰⁷; 33: 215(1-2)

33: 129; 33: 184(1-2); 31: 100; 35: 96; 33: 48; 33: 47; 33: 36; 33: 141; 31: 157; 33: 267; 33: 81; 31: 151;

35: 214(1); 35: 204; 35: 108; 33: 65; 35: 129(1)+ 35: 129(3); 33: 144; 33: 185; 33: 76; 34: 34; 33: 103;

⁸⁹ Kan ej ha tillverkats före eller funnits i klostret före 1413-17

⁹⁰ "Erinnert" ej tillräckligt.

⁹¹ Östgötalagen skrevs första gången på 1200-talet

⁹² Det i noteringen angivna året kan ha skrivits efter 1413, men ej före. Dock kan boken ha funnits i klostret före anteckningen

⁹³ Tveksamt om signum

⁹⁴ Titellapp både fram och bak kunde antyda att den införskaffades innan 1447, dock inget publicerat om detta ännu

⁹⁵ Tveksamt om signum

⁹⁶ Avskrifter av en urkund, varav den yngsta är daterad 1478 (här står f.ö. fel i Schlagzeile)

⁹⁷ Michael Pauli ej i Vadstena.

⁹⁸ Tveksamt om signum

⁹⁹ "Spiegelblätter" till denna finns som 835b

¹⁰⁰ Tveksamt om signum. Troligtvis har Johannes Präst ej skrivit denna själv enl. anteckn.

¹⁰¹ Tveksamt om signum

¹⁰² Tveksamt om signum

¹⁰³ Skriften tyder på tiden innan 1450 (en del 1423)

¹⁰⁴ Predikosamlingen är inte karaktäristisk för Vadstena, i det att predikningarna för kyrkoårets söndagar är i en följd.

¹⁰⁵ Endast fragment

¹⁰⁶ Tveksamt om signum

¹⁰⁷ Collijn är tveksam till att denna ens tillhört Vadstena kloster.

Anmärkning: Böcker från Vadstena kloster, som ej hade sin plats i biblioteket:

C 8; 11; 12; 21; 23; 32; 68; 84; 89; 292; 296; 354; 92; 316; 415; 422; 423; 425; 426; 427; 428; 429;
430; 431; 432; 433; 435; 437; 440; 442; 443; 444; 445; 450; 451; 455; 456; 458; 460; 464; 465; 466;
468; 469; 470; 471; 472; 473; 475; 476; 479; 481; 482; 483; 484; 485; 490; 492; 499; 501; 502; 506;
508; 694

Tveksamt om signum: C 38; 52; 174; 270; 357; 369; 607. Frågetecken: ?? 452; 480; 528

Dessa finns med i min lista såsom tillverkade i Vadstena, även om de inte finns med i registerbandet s.132:

C 2¹⁰⁸; C 85¹⁰⁹; 124¹¹⁰; 344¹¹¹; C 329¹¹²

¹⁰⁸ De olika händerna daterade till kring 1400. Dessutom Johannes Suenonis som skrivare, dog i klostret 1390. Tillsammans med det att texter om Birgitta finns, typiska för Vz (se t.ex.57r och 144r), bedömer jag den vara gjord i Vz.

¹⁰⁹ Här står det fel i registret

¹¹⁰ Tillräckligt starka indicier i beskrivningen

¹¹¹ Vadstena-indicier finnes å sid. 286v

¹¹² MHUU är tillräckligt säker. Att den inte har något signum kan bero på att den är sent inkommen.

BILAGA 2

Böcker, vilkas förvärv man kunnat datera

PERIOD 1: 1374 - 1410

AKTIVT FÖRVÄRV 1

Dessa böcker förvärvades aktivt till biblioteket åren 1374 - 1410

1) Tillverkade i klostret 1374-1410

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 393	1300-tal (1384)	1384
C 85	~1400	~1400
C 98	~1400	~1400
C 116	~1404	~1404
C 556	kring 1400	~1400
C 259	1400	~1400
C 104	1400-1403	~1403
C 172	~1400 (1399)	~1400
C 2	kring 1400	kring 1400
C 203	början 1400-tal	början 1400-tal
C 299	slutet 1300-tal	~1400
C 352	1366-1400	1400
C 333	1388-90	1390
C 394	1350-1400	1400
C 395	slutet 1300-tal	~1400
C 275	kring 1400	~1400
C 388	1387-90	1390
C 835 a	kring 1400	~1400
C 124	sent 1300-tal	~1390-1400 (tillverkades under denna period)
C 168:I (en del)	kring 1400	~1400
C 5: I (en del)	~1387-1390	~1387-1390
C 401	början 1400-tal	början 1400-tal

2) Inköpta 1374-1410

INGA BÖCKER KÖPTES IN

PERIOD 2: 1411-1447**AKTIVT FÖRVÄRV 2**

Dessa böcker förvärvades aktivt till biblioteket åren 1411 - 1447

1) Tillverkade i klostret 1411-1447

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 63: I (en del)	1416-20	1420
C 334	tiden före 1384-1424	1424
C 326	1416-42	1442
C 335	1416-42	1442
C 157	1437	1437
C 631	1419-1446	1446
C 328	1420-45	1445
C 390	1420-45	1445
C 3	ca 1447	1447
C 330	1428-47	1447
C 331	1428-47	1447
C 392	1428-47	1447

2) Inköpta 1411-1447

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 26		1418
C 72		"
C 76		"
C 77		"
C 87		"
C 161		"
C 190		"
C 277		"
C 371		"
C 399		"
C 400		"
C 523		"
C 618		"
C 663 (ev. bara delvis)		"

PERIOD 3: 1448-1490**AKTIVT FÖRVÄRV 3**

Dessa böcker förvärvades aktivt till biblioteket åren 1448 - 1490

1) Tillverkade i klostret 1448-1490

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 6	1400-1454	1454
C 9	1442-64	1464
C 16	1439-50	1450
C 306	1446-60	1460
C 311	1440-53	1453
C 7 (del I)	1440-53	1453
C 73 (delvis)	1463	1463
C 312	1449	1449
C 313	1446-60	1460
C 314	1446-60	1460
C 318	1448-58	1458
C 319	1446-60	1460
C 320	kring 1450	1450
C 325	1442-64	1464
C 337	1446-60	1460
C 338	1400-1450	1450
C 343	1400-1450	1450
C 349	1441-69	1469
C 355	1400-1450	1450
C 358	1448-58	1458
C 386	1400-1450	1450
C 634	1446-60	1460
C 396	1446-60	1460
C 332	före? 1458	~1458
C 198	1472-87	1487

2) Inköpta 1448-1490

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 278	1467-1471	trol. 1471

PERIOD 4: 1491 - 1531**AKTIVT FÖRVÄRV 4**

Dessa böcker förvärvades aktivt till biblioteket åren 1491 - 1531

1) Tillverkade i klostret 1491-1531

Signum i katalogen	Tillverkad	Förvärv
C 24 (en del)	1476-1524	1524
C 243	1497	1497
C 304	1503	1503
C 361 (del I)	1506-1516	1516
C 308	slutet 1400-tal	~1500
C 344	slutet 1400-tal	~1500
C 321	slutet 1400-tal	~1500
C 348	1476-1514	1514
C 350	slutet 1400-tal	~1500
C 522	1400-tal (1476-1514)	1514
C 295	1487-95	1495
C 274	slutet 1400-tal	~1500
C 35	sent 1400-tal	~1500
C 302	1476-1514	1514
C 303	1476-1514	1514
C 327	1476-1514	1514
35: 214 (1) hs-del	1478-1508	1508
C 362	1489-1514	1514
C 831	1515-20	1520

2) Inköpta 1491-1531

INGA BÖCKER KÖPTES IN

BILAGA 3

Jämförelse av textsammansättning i beståndet och valet av texter vid förvärv.

Analys av beståndets textsammansättning.

**Observera att analysen här är gjord på texter (kallade 'enheter'), ej volymer.
Vilka större texter varje volym innehåller framgår av kataloginformationen.**

Förvärv och bestånd är uppdelade i kategorier efter innehåll och inriktning:

Kategori I: Sermones

Kategori II: Birgitta

Kategori III: Uppbyggelselitteratur

Kategori IV: Asketisk-mystiska texter

Kategori V: Filosofisk-teologiska texter

Kategori VI: Samlingshandskrifter med sermones, uppbyggelselitteratur och teologi-filosofi och/eller mystisk-asketiska författare

Kategori VII: Övriga, t.ex. lag, naturvetenskap, index m.m.

PERIOD 1: 1374 - 1410

AKTIVT FÖRVÄRV 1

Dessa texter förvärvades aktivt genom inköp (motsv.) eller genom produktion i klostret åren 1374 - 1410:

Inköpta	Tillverkade i klostret
I Sermones	
	C 85 Sermones de sanctis
	C 98 Gregorius Magnus
	C 259 Sermones varii
	C 203 Johannes Contractus
	C 299 Sermones de tempore et de sanctis
	C 352 Conradus Holtnicker de Saxonia
	C 352 Sermones varii
	C 333 Sermones varii (Johannes Suenonis)
	C 394 Sermones
	C 395 Sermones
	C 275 Gregorius Magnus
	C 388 Guilelmus Peraldus
	C 401 Sermones
II Birgitta	
	C 835a Texter kring heliga Birgitta, på svenska
III Uppbyggelse	
	C 124 Bonaventura
	C 124 Ps.- Augustinus

IV Asketisk-mystiska texter	
	C 124 Rudolphus de Biberaco
	C 124 Ps.- Bernardus Claraevallensis
	C 203 Texter kring askesen
V Filosofisk-Teologiska texter	
	C 116 Thomas Aquinas
	C 104 Robertus Holcot
	C 124 Ps.- Albertus Magnus
	C 203 Henricus de Frimaria
VI Samlingshandskrifter	
	C 393 Teologisk samlingshandskrift
	C 2 Teologisk-juridisk samlingshandskrift
	C 168 Teologiskt samlingsband
	C 5 Teologisk samlingshandskrift
VII Övriga	
	C 556 Index till heliga Birgittas Uppenbarelsen
	C 172 Bibelkonkordanser
	C 172 Excerpter und dokument kring avlat

BIBLIOTEKSBESTÅND 1: 1374 - 1410

Dessa texter fanns med stor sannolikhet i brödernas bibliotek år 1410:

(Utifrån)	(Tillverkade i klostret)
I Sermones	
C 612 Guilelmus Peraldus (delvis)	C 85 Sermones de sanctis
C 265 Johannes Militius	C 98 Gregorius Magnus
C 300 Nicolaus Asculanus	C 259 Sermones varii
C 315 Guido Ebroicensis	C 203 Johannes Contractus
C 376 Sermones Varii	C 299 Sermones de tempore et de sanctis
C 14 Augustinus de Urbino	C 352 Conradus Holtzicker de Saxonia
C 14 Franciscus de Abbatibus	C 352 Sermones varii
C 276 Sermones	C 333 Sermones varii (Johannes Suenonis)
C 309 Sermones	C 394 Sermones
C 288 (del 1) Jacobus de Lausanna	C 395 Sermones
C 288 (del 1) Johannes Contractus	C 275 Gregorius Magnus
C 387 Jacobus de Voragine	C 388 Guilelmus Peraldus
C 387 Guido Ebroicensis	C 401 Sermones
C 387 Matthias Lincopensis	
C 272 Jacobus de Voragine	
C 171 Sermones	
C 595 Franciscus de Abbatibus	

II Birgitta	
	C 835a Texter kring den heliga Birgitta, på svenska
III Uppbyggelse	
C 612 Guilelmus Peraldus (delvis)	C 124 Bonaventura
C 99 Nicolaus de Hanapis	C 124 Ps.- Augustinus
C 99 Ps.- Augustinus	
C 99 Bonaventura	
C 339 Amicus animae	
C 54 Matthias Lincopensis	
C 121 Antonius Rampogolus de Janua	
C 121 Nicolaus de Hanapis	
C 205 Ps.- Bonaventura	
IV Asketisk-mystiska texter	
C 99 Rudolphus de Biberaco	C 124 Rudolphus de Biberaco
C 99 Ps.- Bernardus Claraevallensis	C 124 Bernardus Claraevallensis
	C 203 Texter kring askesen
V Filosofisk-teologiska texter	
C 67 Hugo Ripelin de Argentina	C 116 Thomas Aquinas
C 112 Ps.- Albertus Magnus	C 104 Robertus Holcot
C 611 Johannes de Sancto Geminiano	C 124 Albertus Magnus
C 566 Guilelmus Duranti	C 203 Henricus de Frimaria
C 637 Johannes de Sancto Geminiano	
C 624 (del III) Johannes Buridanus	
C 55 Guilelmus Bernardi Galliacensis	
C 55 Aristoteles	
C 55 Seneca	
C 55 Cato	
C 615 (en del) Boëthius-kommentarer	
VI Samlingshandskrifter	
C 67 Compendium philosophiae	C 393 Teologisk samlingshandskrift
C 609 Filosofisk samlingshandskrift	C 2 Teologisk-juridisk samlingshandskrift
C 199 Teologisk samlingshandskrift	C 168 Teologiskt samlingsband
C 453 Teologiskt samlingsband	C 5 (en del) Teologisk samlingshandskrift
C 391 Samlingshandskrift	
C 114 Teologisk samlingshandskrift	
C 595 Filosofiska texter	
C 168 Teologiskt samlingsband	
C 5 (en del) Teologisk samlingshandskrift	
C 251 Samlingshandskrift	

VII Övriga	
C 54 (en del) Summula de casibus	C 556 Index till heliga Birgittas Uppenbarelsen
C 14 Burchardus de Monte Sion	C 172 Bibelkonkordanser
C 552 Johannes de Lignano	C 172 Excerpter och dokument kring avlat
C 553 Johannes de Lignano	
C 553 Innocentius IV	
C 553 Johannes Calderinus	
C 28 Medicinska, naturvetenskapliga och teologiska texter	
C 55 Franco de Colonia	
C 580 Raimundus de Pennaforti	

PERIOD 2: 1411 - 1447

AKTIVT FÖRVÄRV 2

Dessa texter förvärvades aktivt genom inköp (motsv.) eller genom produktion i klostret åren 1411 - 1447:

Inköpta	Tillverkade i klostret
I Sermones	
C 277 Conradus de Brundelsheim (Soccus)	C 334 Sermones varii (Finvidus Simonis)
C 371 Bertholdus de Ratisbona	C 326 Sermones varii (Acho Johannis)
C 399 Sermones	C 335 Peregrinus de Oppeln
C 400 Sermones	C 335 Sermones varii (Acho Johannis)
	C 328 Sermones varii (Gervinus Petri)
	C 330 Sermones varii (Johannes Borquardi)
	C 331 Sermones varii de sanctis (Johannes Borquardi)
	C 392 Sermones varii
II Birgitta	
III Uppbyggelse	
C 190 Johannes de Deo	
C 523 Compilatio singularis exemplorum	
C 523 Proverbia	
IV Asketisk-mystiska texter	
V Filosofisk-teologiska texter	
C 76 Ps.-Albertus Magnus	C 157 Johannes de Burgo
C 76 Ps.-Hieronymus	
C 76 Conradus Holtnicker	
C 76 Ricardus de Sancto Victore	
C 76 Aegidius Romanus	
C 77 Teologiska traktat	
C 161 Matthaëus de Cracovia	
C 161 Petrus de Alliaco	
C 161 Gilbertus Minorita	
VI Samlingshandskrifter	
C 26 Teologisk samlingshandskrift	C 63 Samlingshandskrift
C 72 Samlingshandskrift	C 631 Teologiske samlingshandskrift
C 618 Teologisk samlingshandskrift	C 390 Teologisk samlingshandskrift
C 578 Samlingsband	C 3 Teologisk samlingshandskrift

VII Övriga	
C 77 Dokument kring Birgittinorden	
C 87 Walafrius Strabo	
C 663 Petrus Hispanus	
C 663 Fortior Medicinarum	

BIBLIOTEKSBESTÅND 2: 1374 - 1447

Dessa texter plus de som återfinns ovan i tabell "Biblioteksbestånd 1" fanns med stor sannolikhet i brödernas bibliotek år 1447:

(Utifrån)	(Tillverkade i klostret)
I Sermones	
C 277 Conradus de Brundelsheim (Soccus)	C 334 Sermones varii (Finvidus Simonis)
C 371 Bertholdus de Ratisbona	C 326 Sermones varii (Acho Johannis)
C 399 Sermones	C 335 Peregrinus de Oppeln
C 400 Sermones	C 335 Sermones varii (Acho Johannis)
C 10 Sermones varii de tempore	C 328 Sermones varii (Gervinus Petri)
C 75 Sermones varii	C 330 Sermones varii (Johannes Borquardi)
C 102 Nicolaus de Gorran	C 331 Sermones varii de sanctis (Johannes Borquardi)
C 324 Sermones	C 392 Sermones varii
C 351 Guilelmus de Malliaco	
C 351 Sermones varii	
C 360 Sermones de sanctis	
C 279 Jacobus de Voragine	
C 279 Johannes Halgrinus de Abbatisvilla	
C 413 Gualterus de Brugis	
C 413 Petrus de Sancto Benedicto	
C 413 Gilbertus de Tornaco	
C 101 Nicolaus de Gorran	
C 268 Antonius de Azaro Parmensis	
C 268 Sermones varii	
C 226 Sermones	
C 194 Sermones	
C 266 Matthias de Liegnitz	
C 282 Jordanus de Quedlingburg	
C 287 Sermones mixti de tempore et de sanctis, pars hiemalis (Aurissa)	
C 310 Sermones de tempore (Cappa abbatis)	
II Birgitta	

III Uppbyggelse	
C 190 Johannes de Deo	
C 523 Compilatio singularis exemplorum	
C 523 Proverbia	
C 219 Exempelsamling	
C 193? Mariatexter	
C 193? Speculum humanae salvationis	
C 525 Arnoldus Leodiensis	
C 253 Ps.- Bernardus Claraevallensis	
C 253 Thomas de Frigido Monte	
C 368 Legendarium	
C 346 Ps.- Bonaventura	
C 346 Jacobus de Lausanna	
C 194 Hagiographica	
C 194 Notiser och citat	
C 608 Thomas Hibernicus	
C 282 Gerardus de Fracheto	
IV Asketisk-mystiska texter	
C 128 Bernardus Claraevallensis	
C 86 Johannes Climacus	
V Filosofisk-teologiska texter	
C 76 Ps.-Albertus Magnus	C 157 Johannes de Burgo
C 76 Ps.-Hieronymus	
C 76 Conradus Holtnicker	
C 76 Ricardus de Sancto Victore	
C 76 Aegidius Romanus	
C 77 Teologiska traktat	
C 161 Matthaeus de Cracovia	
C 161 Petrus de Alliaco	
C 161 Gilbertus Minorita?	
C 621 Ricardus Rolle de Hampole	
C 103 Bonaventura	
C 123 Conradus de Soltau	
C 123 Ps.- Thomas Aquinas	
C 123 Matthaeus de Cracovia	
C 624 Albertus de Orlamünde	
C 624 Marsilius de Inghen	
C 624 Johannes Buridanus	
C 603 Aristoteles	
C 603 Johannes Buridanus	
C 128 Ps.-Thomas Aquinas	
C 238 Thomas Aquinas	
C 226 Teologiska texter	
C 282 Petrus Lemovicensis	
C 282 Thomas Aquinas	
C 287 Isidorus	
C 287 Ps.- Augustinus	

VI Samlingshandskrifter	
C 26 Teologisk samlingshandskrift	C 63 Samlingshandskrift
C 72 Samlingshandskrift	C 3 Teologisk samlingshandskrift
C 618 Teologisk samlingshandskrift	C 390 Teologisk samlingshandskrift
C 565 (del 1) Teologisk-juridisk samlingshandskrift	C 631 Teologisk samlingshandskrift
C 218 (delvis) Teologiskt samlingsband	
C 290 (delar?) Teologiskt samlingsband	
C 220 Teologiskt samlingsband	
C 685 Teologiskt samlingsband	
C 53 Samlingsband	
C 578 Samlingsband	
VII Övriga	
C 77 Dokument kring Birgittinorden	
C 87 Walafridus Strabo	
C 663 Petrus Hispanus	
C 663 Fortior Medicinarum	
C 549 Raimundus Pennaforti	
C 19 (delar) Predikningar, urkunder, medicinska und komputistiska texte	
C 237 (delar) Teologiska och komputistiska texter och texter i grammatik	
C 661 Hippocrates	
C 661 Galenus	
C 268 Kanonistiskt	
C 238 Texter i juridik	

PERIOD 3: 1448-1490

AKTIVT FÖRVÄRV 3

Dessa texter förvärvades aktivt genom inköp (motsv.) eller genom produktion i klostret åren 1448 -1490:

Inköpta	Tillverkade i klostret
I Sermones	
C 278 Johannes Herolt (discipulus)	C 9 Sermones varii de sanctis
	C 16 Sermones varii de tempore et de sanctis
	C 306 Sermones varii (Jacobus Laurentii)
	C 311 Sermones varii (Henechinus)
	C 73 Sermones
	C 312 Sermones varii de tempore et nonnulli de sanctis
	C 313 Sermones varii (Jacobus Laurentii)
	C 314 Sermones de tempore (Jacobus Laurentii)
	C 318 Sermones de sanctis (Laurentius de Törnevalla)
	C 319 Nicolaus de Aquaevilla
	C 319 Parati sermones
	C 320 Nicolaus de Aquaevilla
	C 325 Johannes Militius
	C 337 Sermones varii (Jacobus Laurentii)
	C 338 Sermones varii
	C 338 Sermones de tempore
	C 343 Matthias Ripensis
	C 343 Sermones (Acho Johannis)
	C 349 Sermones varii (Michael Suenonis)
	C 355 Sermones varii de tempore
	C 358 Sermones varii de tempore (Laurentius de Törnevalla)
	C 386 Sermones varii de tempore et de sanctis
	C 396 Sermones varii (Jacobus Laurentii)
	C 332 Sermones de tempore
II Birgitta	
III Uppbyggelse	
	C 73 ? Bußtraktate
IV Asketisk-mystiska texter	
	C 198 Mechtildis de Hackeborn
V Filosofisk-teologiska texter	

VI Samlingshandskrifter	
	C 7 Theologischer Sammelband
	C 634 Theologische Textsammlungen
VII Övriga	
	C 6 Liber epistularis monasterii Vastenensis des Johannes Hildebrandi

BIBLIOTEKSBESTÅND 3: 1374 - 1490

Dessa texter plus de som återfinns ovan i tabellerna "Biblioteksbestånd 1" och "2" fanns med stor sannolikhet i brödernas bibliotek år 1490:

(Utifrån)	(Tillverkade i klostret)
I Sermones	
C 278 Johannes Herolt (Discipulus)	C 9 Sermones varii de sanctis
C 263 Jacobus de Voragine	C 16 Sermones varii de tempore et de sanctis
C 273 Jacobus de Voragine	C 306 Sermones varii (Jacobus Laurentii)
C 365 Peregrinus de Oppeln	C 311 Sermones varii (Henechinus)
C 359 Antonius de Azaro Parmensis	C 73 Sermones
	C 312 Sermones varii de tempore et nonnulli de sanctis
	C 313 Sermones varii (Jacobus Laurentii)
	C 314 Sermones de tempore (Jacobus Laurentii)
	C 318 Sermones de sanctis (Laurentius de Törnevalla)
	C 319 Nicolaus de Aquaevilla
	C 319 Parati sermones
	C 320 Nicolaus de Aquaevilla
	C 325 Johannes Militius
	C 337 Sermones varii (Jacobus Laurentii)
	C 338 Sermones varii
	C 338 Sermones de tempore
	C 343 Matthias Ripensis
	C 343 Sermones (Acho Johannis)
	C 349 Sermones varii (Michael Suenonis)
	C 355 Sermones varii de tempore
	C 358 Sermones varii de tempore (Laurentius de Törnevalla)
	C 386 Sermones varii de tempore et de sanctis
	C 396 Sermones varii (Jacobus Laurentii)
	C 332 Sermones de tempore
II Birgitta	

III Uppbyggelse	
C 224 Ps.- Bonaventura	
C 196 Speculum humanae salvationis	C 73? Bußtraktate
C 202 Ps.-Bonaventura	
C 359 Exempla	
IV Asketisk-mystiska texter	
	C 198 Mechtildis de Hackeborn
V Filosofisk-teologiska texter	
C 138 Petrus de Palude	
C 138 Alanus de Rupe	
C 170 Adam Coloniensis	
C 613 Aristoteles- Kommentare	
UUB 35:135(1) Johannes de Turre Cremata	
VI Samlingshandskrifter	
C 36 Theologische Sammelhandschrift	C 7 Theologischer Sammelband
C 181 Theologische Sammelhandschrift	C 634 Theologische Textsammlungen
C 196 Theologische Kompendien	
C 223 Theologische Sammelhandschrift	
C 623 Theologische Sammelhandschrift	
C 640 Philosophische Sammelhandschrift	
VII Övriga	
C 669 Thomas de Hannega	C 6 Liber epistularis monasterii Vastenensis des Johannes Hildebrandi
C 669 Donatus-Kommentar	
C 138 Texte zur Salvatorregel	
C 925 Grammatische Texte	
C 574 Theologische und juristische Texte	

PERIOD 4: 1491 - 1531

AKTIVT FÖRVÄRV 4

Dessa texter förvärvades aktivt genom inköp (motsv.) eller genom produktion i klostret åren 1491-1531:

Inköpta	Tillverkade i klostret
I Sermones	
	C 24 Sermones varii de tempore et de sanctis
	C 243 Sermones
	C 304 Sermones de tempore (Nicolaus Ragvaldi)
	C 361 (del 1) Sermones
	C 308 Sermones de sanctis (Clemens Petri)
	C 344 Sermones varii
	C 321 Sermones de tempore(Clemens Petri)
	C 348 Sermones de tempore (Nicolaus Ragvaldi)
	C 350 Sermones (Clemens Petri)
	C 295 Sermones varii de sanctis (Johannes Suenonis jun.)
	C 274 Sermones de sanctis et de tempore
	C 35 Sermones de tempore (pars aestivalis. På svenska)
	C 302 Sermones de sanctis (Nicolaus Ragvaldi)
	C 303 Sermones de sanctis (Nicolus Ragvaldi)
	C 327 Sermones varii de tempore hiemali (Nicolaus Ragvaldi)
	C 362 Sermones de sanctis (Nicolaus Ragvaldi)
	UUB 35:214 (1) Johannes Herolt
II Birgitta	
	C 522 Birgittinska traktat
	C 243 Birgitta
III Uppbyggelse	
	C 831 Stefanlegender och andra svenska texter
	C 243 Exempla
IV Asketisk-mystiska texter	
	C 522 Mechtildis de Hackeborn
V Filosofisk-teologiska texter	
	C 327 Alanus de Rupe
VI Samlingshandskrifter	
	C 350 Textsamling
VII Övriga	

BIBLIOTEKSBESTÅND 4: 1374 - 1531

Dessa texter plus de som återfinns ovan i tabellerna "Biblioteksbestånd 1", "2" och "3" fanns med stor sannolikhet i brödernas bibliotek år 1531:

(Utifrån)	(Tillverkade i klostret)
I Sermones	
UUB 35:220 Johannes Herolt	C 24 Sermones varii de tempore et de sanctis
C 397 Homiliarum	C 243 Sermones
C 674 Sermones	C 329 Sermones de tempore
UUB 31:176 Vincentius Ferrerius	C 304 Sermones de tempore (Nicolaus Ragvaldi)
	C 361 (del 1) Sermones
	C 308 Sermones de sanctis (Clemens Petri)
	C 344 Sermones varii
	C 321 Sermones de tempore (Clemens Petri)
	C 348 Sermones de tempore (Nicolaus Ragvaldi)
	C 350 Sermones (Clemens Petri)
	C 295 Sermones varii de sanctis (Johannes Suenois jun.)
	C 274 Sermones de sanctis et de tempore
	C 35 Sermones de tempore (pars aestivalis. Schwedisch)
	C 302 Sermones de sanctis (Nicolaus Ragvaldi)
	C 303 Sermones de sanctis (Nicolaus Ragvaldi)
	C 327 Sermones varii de tempore hiemali. (Nicolaus Ragvaldi)
	C 362 Sermones de sanctis (Nicolaus Ragvaldi)
II Birgitta	
C 65 Ordensregeln	C 522 Birgittinska traktat
	C 243 Birgitta
III Uppbyggelse	
C 242 Ps.-Bernardus Claraevallensis	C 831 Stefanlegender och andra texter på svenska
C 178 Speculum felicitatis humanae	C 243 Exempla
UUB 33:38-39 Biblia latina	
IV Asketisk-mystiska texter	
	C 522 Mechtildis de Hackeborn

V Filosofisk-teologiska texter	
C 242 Bonaventura	C 327 Alanus de Rupe
C 242 Ericus Olavi	
C 599 Aristoteles	
C 599 Petrus Olavi	
C 600 Aristoteles	
C 600 Porfyrios	
C 600 Petrus Johannis Galle	
C 600 Petrus Olavi	
C 601 Aristoteles	
C 601 Johannes Mechliensis	
C 601 Petrus Olavi	
C 602 Aristotelse-kommentar	
C 602 Johannes de Sacrobosco	
C 195 Ericus Olavi	
C 195 Ars moriendi	
C 178 Matthaes de Cracovia	
C 178 Matthaes de Cracovia	
UUB 33: 31 Alvarus Pelagius	
UUB 33: 122 Ambrosius de Cora	
VI Samlingshandskrifter	
C 385 Samlingsband	C 350 Textsamling
C 63 Samlingshandskrift	
C 923 Samlingshandskrift	
VII Övriga	
C 31 Birgittinordens urkunder	
C 629 Texter för studium i filosofi och naturvetenskap	
C 576 Texter i juridik	
C 674 Eberhardus Bethuniensis	

Högskolan i Borås

Institutionen bibliotekshögskolan

Högskolan i Borås är en nationell högskola. Studenter kommer från hela landet för att studera här. Högskolan består av fem institutioner och utbildningsprogram och kurser ges inom områdena bibliotek och information, textil, teknik, pedagogik samt data och ekonomi.

Högskolans lokaler ligger mitt i centrala Borås.

1977 grundades Högskolan i Borås, men de textila utbildningarna har sitt ursprung ännu längre tillbaka i den statliga Tekniska Väfskolan som inrättades redan 1866.

Forskning och utvecklingsarbete är en expanderande del av högskolans verksamhet. Högskolan samverkar här med företag, statliga myndigheter och kommuner i Sjuhäradabygden och i andra delar av landet och utlandet.

Bibliotekshögskolan har funnits i Borås sedan 1972.

I många år var bibliotekshögskolan i Borås landets enda specialhögskola för bibliotekarier, men genom universitetens och högskolornas nya frihet har bibliotekarieutbildningar inrättats även på andra universitet.

Bibliotekarieutbildningen leder till en magisterexamen som omfattar sammanlagt 160 poäng (motsvarar åtta terminer), varav minst 80 poäng inom ämnet biblioteks- och informationsvetenskap.

Forskarutbildning i biblioteks- och informationsvetenskap ges vid Göteborgs universitet.

Institutionen bibliotekshögskolan
Högskolan i Borås

Box 874

BORÅS

301 16 40 00

olmqvist@hb.se

Högskolan i Borås
Biblioteket

BADA – BORÅS AKADEMISKA DIGITALA ARKIV

Detta är en inskannad och digitaliserad magisteruppsats från BHS (Bibliotekshögskolan) vid Högskolan i Borås. Magisteruppsatsen skrevs som examensarbete på bibliotekarieutbildningen mellan åren 1995 och 2006.

Bibliotek & läranderesurser (BLR) vid Högskolan i Borås har utfört digitaliseringen och har använt de exemplar som funnits i bibliotekets samlingar i befintligt skick.

De digitaliserade magisteruppsatserna är publicerade i Borås Akademiska Digitala Arkiv (BADA), som är högskolans system för digital publicering. <http://bada.hb.se>

Upphovsrätten tillhör författarna.

Publiceringsår i BADA: 2013

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION